

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

«До захисту допущено»
Завідувачка кафедри, д.е.н., проф.
_____ Лариса ГРИЦЕНКО
(підпис)
« _____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістр

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок
освітньо-професійної програми «Фінанси»

на тему: «**Ефективність управління активами підприємства та шляхи її покращення**»

Здобувачки групи ФС.мз-31с Піддубної Володимири Валентинівни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Володимира ПІДДУБНА
(підпис)

Керівник ст. викл., к.е.н. _____ Анастасія САМОЙЛКОВА
(підпис)

Суми 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., проф.
_____ Лариса ГРИЦЕНКО
(підпис)
«09» вересня 2024 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня магістр

Здобувачки групи ФС.мз-31с інституту (центру) ЦЗДВН
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Піддубної Володимири Валентинівни

Тема роботи: «Ефективність управління активами підприємства та шляхи
її покращення»

Затверджено наказом по СумДУ № 1037-VI від 10 жовтня 2024 р.

Термін здачі здобувачем завершеної роботи 22.11.2024 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали статистичної звітності, інструкції та положення, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення):

1. Поняття активів підприємства та їх класифікація, завдання управління активами підприємства та фактори впливу на цей процес, нормативно-правове регулювання процесу управління активами підприємств.
2. Фінансовий механізм управління необоротними та оборотними активами підприємств, Аналіз ефективності управління активами на прикладі ДП "Ліси України", шляхи підвищення ефективності управління активами ДП "Ліси України" з урахуванням застосування сучасних цифрових технологій

Дата видачі завдання: «09» вересня 2024 р.

Керівник ст. викл., к.е.н., доц. _____ Анастасія САМОЙЛКОВА
(підпис)

Завдання прийнято до виконання
«09» вересня 2024 р.

_____ Володимира ПІДДУБНА
(підпис)

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи магістра на тему:

Ефективність управління активами підприємства та шляхи її покращення

Здобувача Піддубної Володимири Валентинівни

Зміст кваліфікаційної роботи викладено на 57 сторінках, список використаних джерел містить 30 найменувань. Робота містить 1 таблицю, 18 рисунків.

Актуальність теми роботи

Активи підприємства відіграють вирішальну роль у формуванні фінансових результатів та забезпеченні його стабільного функціонування. Від того, наскільки раціонально використовуються активи, залежить не лише прибутковість підприємства, а й його фінансова стійкість та здатність до розвитку.

Метою даної роботи є дослідження механізмів управління активами суб'єктів підприємництва, їх практична апробація та розроблення шляхів покращення з урахуванням застосування сучасних цифрових технологій.

Об'єкт дослідження – процеси управління активами суб'єктів підприємництва.

Предмет дослідження відносини що виникають між суб'єктами підприємництва та його внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами при формуванні та використанні його активів.

Методи дослідження. Під час виконання роботи було використано методи аналізу та синтезу, статистичний метод, порівняльний аналіз, графічний метод, моделювання.

У першому розділі магістерської роботи розглядаються теоретичні основи управління активами підприємства. У другому розділі досліджено фінансові методи та практичний інструментарій управління активами підприємств.

Дослідження проведено на основі використання різноманітних джерел, зокрема матеріалів з Інтернету, монографій, сучасних наукових та практичних публікацій у періодичних виданнях, а також нормативно-правових актів і інших доступних інформаційних ресурсів.

Ключові слова: активи підприємства, необоротні активи, оборотні активи, ефективність, показники, моделювання, цифрові технології.

ЗМІСТ

Вступ.....	5
1 Теоретичні основи управління активами підприємства.....	7
1.1 Поняття активів підприємства та їх класифікація	7
1.2 Завдання управління активами підприємства та фактори впливу на цей процес	16
1.3 Нормативно-правове регулювання процесу управління активами під- приємств	20
2 Фінансові методи та практичний інструментарій управління активами підпри- ємств	23
2.1 Фінансовий механізм управління необоротними та оборотними акти- вами підприємств	23
2.2 Аналіз ефективності управління активами на прикладі ДП "Ліси Укра- їни"	26
2.3 Шляхи підвищення ефективності управління активами ДП "Ліси Ук- раїни" з урахуванням застосування сучасних цифрових технологій	44
Висновки	51
Список використаних джерел	53
Додаток А Фінансова звітність ДП "Ліси України"	56

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах глобалізації економіки та посилення конкуренції на ринку, ефективне управління активами підприємства є одним із ключових факторів його стійкого розвитку та забезпечення конкурентоспроможності. Активи підприємства відіграють вирішальну роль у формуванні фінансових результатів та забезпеченні його стабільного функціонування. Від того, наскільки раціонально використовуються активи, залежить не лише прибутковість підприємства, а й його фінансова стійкість та здатність до розвитку.

Управління активами охоплює комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію використання як оборотних, так і необоротних активів. Необхідність постійного вдосконалення процесів управління активами обумовлена швидкими змінами в ринковому середовищі, впровадженням новітніх технологій, зростанням вимог до якості продукції та послуг, а також зростанням ризиків, пов'язаних із зовнішнім середовищем.

Недостатньо ефективне управління активами може призвести до значних фінансових втрат, зниження рентабельності та конкурентоспроможності підприємства, що вимагає постійного пошуку нових підходів та методів для покращення цього процесу. Враховуючи те, що активи підприємства становлять значну частину його капіталу, питання ефективності їх управління набуває особливої актуальності.

Таким чином, дослідження ефективності управління активами підприємства та пошук шляхів її покращення є вкрай важливим завданням, оскільки воно дає можливість не лише підвищити фінансові показники підприємства, але й створити умови для його довгострокового успішного розвитку.

Літературний огляд показує, що серед сучасних українських науковців, що фокусують свої дослідження на розгляді питань управління активами можна відзначити праці таких авторів як: Бабій О., Койнак, В. [8], Бudyко О.В., Кукса

Ю.А., Чехута М.П. [10], Бурдонос Л.І., Виноградня В.М. [11], Вдовенко Л.О. [12], Гвоздей Н.І. [13], Кремень О.І., Мосійчук Р.Л., Кремень В.М. [15] та інші.

Метою даної роботи є дослідження механізмів управління активами суб'єктів підприємництва, їх практична апробація та розроблення шляхів покращення з урахуванням застосування сучасних цифрових технологій.

Завданнями дослідження є:

- аналіз економічної сутності активів підприємства;
- оцінка методів управління активами;
- дослідження факторів, що впливають на ефективність управління активами;
- аналіз ефективності управління активами на прикладі підприємства;
- розробка рекомендацій з підвищення ефективності управління активами;

Об'єкт дослідження – процеси управління активами суб'єктів підприємництва.

Предмет дослідження відносини що виникають між суб'єктами підприємництва та його внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами при формуванні та використанні його активів.

Методи дослідження. Під час виконання роботи було використано методи аналізу та синтезу – для узагальнення теоретичних основ управління активами підприємств та їх аналізу, статистичний метод – для оцінки динаміки та структури активів на базі фінансових звітів підприємства, порівняльний аналіз – для порівняння показників ефективності управління активами між різними періодами або підприємствами, графічний метод – для візуалізації даних щодо динаміки активів та фінансових показників, моделювання – для побудови прогнозів щодо змін у структурі активів і впливу на фінансові показники підприємства.

У першому розділі магістерської роботи розглядаються теоретичні основи управління активами підприємства. У другому розділі досліджено фінансові методи та практичний інструментарій управління активами підприємств.

Дослідження проведено на основі використання різноманітних джерел, зокрема матеріалів з Інтернету, монографій, сучасних наукових та практичних публікацій у періодичних виданнях, а також нормативно-правових актів і інших доступних інформаційних ресурсів.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття активів підприємства та їх класифікація

У рамках розвитку сучасної науки, особливу увагу приділено різноманітним трактуванням економічної сутності активів. Різні автори розкривають поняття активів підприємства по-різному, виходячи з їх економічної сутності та ролі в діяльності підприємства. Загалом активи підприємства визначаються як ресурси, які контролюються підприємством в результаті минулих подій і від яких очікуються майбутні економічні вигоди.

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» визначається що активи – це ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому [17].

І. О. Бланк висуває концепцію, в якій активи розглядаються як економічні ресурси підприємства, що перебувають під його контролем та формуються через інвестиції капіталу. Ці ресурси володіють визначеною вартістю, продуктивністю та здатністю генерувати дохід, причому їх циркуляція в господарському процесі обумовлена факторами часу, ризику та ліквідності [9].

Є. О. Нагорний додає, що активи підприємства мають різноманітні форми – від матеріальних до фінансових. Вони становлять економічні ресурси, керування якими є важливим аспектом забезпечення прибутковості та розвитку господарської діяльності підприємства [16].

Т. В. Олійник та О. В. Мірошніченко розглядають активи як основу для ведення господарської діяльності. На їх думку, кожне підприємство повинне мати у своєму розпорядженні майно, що належить йому на правах власності чи володіння. Активи в цьому контексті є майновими цінностями, що використовуються для отримання прибутку [20].

Інші дослідники підкреслюють, що активами можна вважати лише ті ресурси, які повністю контролюються підприємством. Наприклад, дослідження [3, 5]

відзначають, що активами є тільки ті економічні ресурси, на які підприємство має право власності або повного володіння. Контрольовані ресурси вважаються активами, навіть якщо вони формуються за рахунок різних джерел фінансування.

Західні автори, такі як Markmann С, Darkow I-L, Von der Graht Н., розглядають активи як ресурси, що забезпечують довгостроковий розвиток підприємства, акцентуючи увагу на фінансових інструментах та капіталовкладеннях, які мають вплив на ефективність управління активами [4].

Узагальнена характеристика активів підприємства як об'єкта управління наведена на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Узагальнена характеристика активів підприємства як об'єкта управління [19]

Ці погляди засвідчують глибокий аналіз та багатогранність підходів до визначення та використання активів у сучасному економічному просторі, підкреслюючи їх ключову роль у стратегічному управлінні та оптимізації ресурсів підприємства.

Таким чином, поняття активів залишається предметом дослідження багатьох вчених, зокрема у контексті оптимізації їх використання та підвищення ефективності управління.

У теорії національного бухгалтерського обліку значне місце займає підхід до активів, який акцентує увагу на праві володіння, а не лише на потенційних економічних вигодах, які актив може забезпечити в майбутньому. Визначальним аспектом тут є право розпорядження майном, яке передбачає можливість контролювати цінності та здійснювати над ними володарські функції.

Активи відіграють критичну роль у розвитку та ефективності підприємств, оскільки вони є основою для поліпшення бізнес-процесів та збільшення економічного потенціалу організації. З метою отримання прибутку, підприємства використовують активи як есенціальні економічні ресурси у своїй діяльності. Активи можуть включати в себе як матеріальні так і нематеріальні цінності, які використовуються для досягнення специфічних бізнес-цілей, узгоджених із загальною стратегією розвитку підприємства.

Формування активів підприємства відбувається через інвестиції та капітал, що вкладається у діяльність, перетворюючись на майнові ресурси. Важливо відмітити, що джерела активів можуть бути як власними, так і залученими ззовні. У підсумку, активи підприємства в фінансовій звітності відображаються у вигляді Балансу (Звіту про фінансовий стан), де кожен актив оцінюється за його вартістю та потенціалом генерувати економічні вигоди у майбутньому, при цьому враховуючи такі фактори як ліквідність, час та асоційовані ризики.

Це визначення активів надає глибоке розуміння їх значення для стабільного та прибуткового функціонування сучасних підприємств, підкреслюючи їх роль у забезпеченні необхідних ресурсів для реалізації бізнес-стратегій і досягнення корпоративних цілей.

Для вивчення світового наукового інтересу до питань управління активами підприємств можна ефективно використовувати інструмент Google Trends. Ця система аналізує частоту пошукових запитів у мережі Інтернет, пов'язаних з обраною тематикою, за визначений період. Для аналізу були вибрані такі ключові слова, як "Fixed assets", "Current assets", та "Intangible assets", що дозволяє оцінити інтерес до різних аспектів управління активами. Google Trends дозволяє не тільки виявити загальні тенденції зацікавленості у управлінні активами, але й

відслідковувати зміни у залученості аудиторії до цієї теми в різні часові періоди. Результати такого аналізу, що візуалізовано на графіку представлені на рисунку 1.2, де можна побачити динаміку інтересу та її кореляцію з ключовими економічними подіями або новими регуляціями у цій сфері.

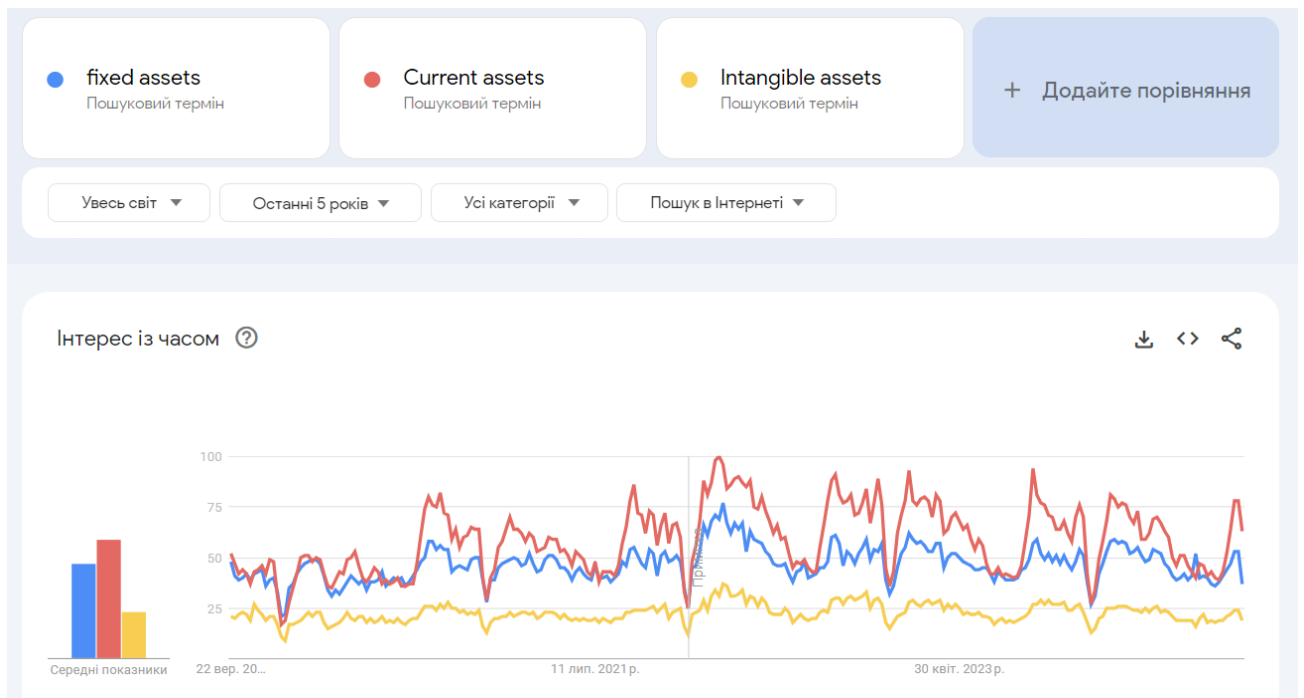

Рисунок 1.2 – Аналіз пошукової активності в мережі Інтернет допомогою Google Trends на тематику управління активами (авторська розробка)

Цей графік, відображає динаміку пошукових запитів за трьома ключовими термінами: "fixed assets" (синя лінія), "current assets" (червона лінія) та "intangible assets" (жовта лінія) протягом певного періоду часу. Кожна лінія представляє індекс популярності запитів по кожному терміну відносно їх максимальної величини за даний період, який відмічений на вертикальній осі від 0 до 100.

Графік показує коливання інтересу до кожної категорії активів у часі, ілюструючи періодичні підйоми та спади. Видно, що запити на "fixed assets" та "current assets" демонструють досить схожу динаміку, тоді як інтерес до "intangible assets" здається дещо менш вираженим, але все ж зі стабільною частотою. Стовпчики на лівій частині графіка вказують на середній рівень пошукових запитів за кожним терміном на початку відображеного періоду.

Управління активами вимагає від підприємства класифікації своїх ресурсів, що дозволяє ефективніше управляти ними та забезпечувати фінансову стабільність. Ця класифікація розділяє активи на оборотні та необоротні, залежно від їхнього вкладу у господарську діяльність та швидкості обороту (рис. 1.3).

Ознаки	Види активів					
За формами функціонування	Матеріальні		Нематеріальні		Фінансові	Біологічні
За характером участі в господарському процесі	Оборотні			Необоротні		
За характером участі в різних видах діяльності	Операційні			Інвестиційні		
За можливістю амортизації	Ті, що амортизуються			Ті, що не амортизуються		
За ступенем цінності	Цінні			Малоцінні		
За ступенем ліквідності активів	Абсолютно ліквідні	Високоліквідні	Середньоліквідні	Малоліквідні	Неліквідні	

Рисунок 1.3 – Класифікація активів підприємства [23]

Класифікація активів підприємства на необоротні та оборотні є фундаментальним принципом у фінансовому обліку та звітності. Цей поділ активів за характером участі в господарському процесі та швидкістю обороту дозволяє зрозуміліше управляти внутрішніми ресурсами та точніше прогнозувати фінансові потреби підприємства.

Необоротні активи, такі як земля, будівлі, обладнання, і нематеріальні активи, використовуються для довгострокової діяльності і не призначені для продажу в рамках звичайної діяльності підприємства. Оборотні активи, включаючи грошові кошти, запаси, дебіторську заборгованість, є ліквіднішими та призначені для швидкого використання або перетворення на готівку протягом одного операційного циклу.

Адекватна класифікація активів сприяє поліпшенню внутрішнього управління, оскільки дозволяє керівництву підприємства розуміти ліквідність і структуру своїх активів, забезпечуючи необхідну прозорість для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін. Надійна інформація про структуру та ліквідність активів підприємства також сприяє більшій довірі з боку зовнішніх інвесторів та кредиторів, оскільки вони можуть робити більш обґрунтовані фінансові рішення на основі звітності підприємства.

Оборотні активи, як правило, швидко конвертуються в готівку, що є важливим для оперативного фінансування поточних потреб підприємства. Водночас, необоротні активи включають в себе ресурси, які використовуються довгостроково, такі як обладнання, земля та будівлі, і вони критично важливі для виробничих потужностей підприємства.

Баланс між оборотними та необоротними активами має стратегічне значення. Нестача оборотних активів може призвести до фінансових збоїв, зниження ліквідності і загальної фінансової стабільності підприємства. З іншого боку, недостатність необоротних активів може обмежити здатність підприємства досягти планових обсягів виробництва, що негативно впливає на його зростання та ринкову вартість.

Надлишок оборотних активів також несе в собі ризики, оскільки може спричинити зайві витрати на їх утримання та фінансування, що врешті-решт зменшує прибуток підприємства. Аналогічно, надмір необоротних активів може призвести до їх недостатнього використання та зниження вартості підприємства через зниження ефективності їх використання.

В рамках даної роботи доцільним є проведення аналізу стану активів в українській економіці. Такий аналіз допоможе визначити, наскільки ефективно українські підприємства використовують свої активи для генерації доходу. Це особливо актуально в умовах, коли економіка переживає періоди нестабільності та змін, спричинених внутрішніми чи зовнішніми викликами. Через аналіз можна ідентифікувати недостатньо використані активи та розробити стратегії їх оптимізації, що може сприяти зростанню продуктивності та конкурентоспроможності

на міжнародному рівні. Результати аналізу можуть бути використані для формування ефективних стратегій управління активами, зокрема, за допомогою впровадження сучасних методів управління, таких як JIT (Just-In-Time) або TQM (Total Quality Management). Загалом, проведення такого аналізу не тільки збільшить розуміння поточного стану активів української економіки, але й допоможе у формуванні рекомендацій для їх більш ефективного використання на мікро- та макроекономічних рівнях.

Аналізуючи стан необоротних активів за період 2013-2022 рр. (рис 1.4), можна зазначити, що основні засоби та нематеріальні активи представлена найбільшим обсягом серед усіх типів активів на діаграмі і показує стабільне зростання від 2013 до 2022 року. Основні засоби включають у себе все від будівель до обладнання, які використовуються у виробничому процесі, а нематеріальні активи можуть включати патенти, авторські права, торгові марки та інші активи, які не мають фізичної форми.

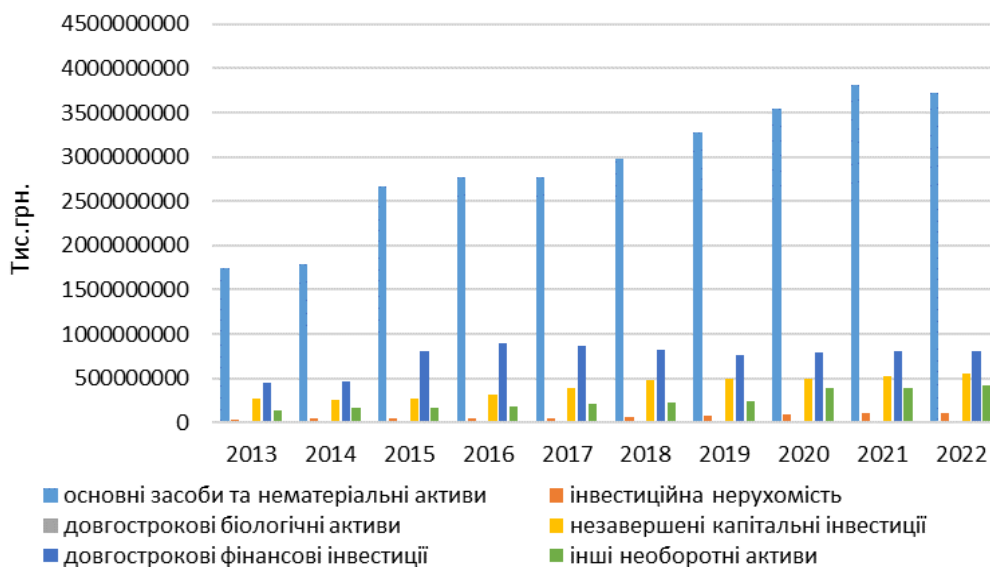

Рисунок 1.4 – Необоротні активи підприємств в економіці України за 2013-2022 роки [21]

Інвестиційна нерухомість також показує зростання, хоч і не таке значне, як основні засоби. Інвестиційна нерухомість включає в себе об'єкти, які призначені

для отримання доходу від оренди або збільшення капіталу. Незавершені капітальні інвестиції – це інвестиції в активи, які ще не були введені в експлуатацію. Ця категорія показує порівняно малі обсяги порівняно з іншими типами активів, але важлива для розуміння поточних інвестицій в розвиток. Довгострокові біологічні активи – це активи, які використовуються в аграрному секторі, такі як довгострокові насадження або багаторічні культури. Обсяги цієї категорії здаються досить стабільними протягом аналізованого періоду. Довгострокові фінансові інвестиції – це інвестиції в інші компанії або цінні папери, які тримаються на довгостроковій основі. Вони також займають менш значний обсяг в порівнянні з основними засобами.

Таким чином, можна зазначити, що основні засоби та нематеріальні активи домінують у структурі необоротних активів і показують тенденцію до зростання, що може свідчити про активні інвестиції підприємства у свою матеріальну та інтелектуальну власність. Інвестиційна нерухомість та довгострокові фінансові інвестиції забезпечують додаткові можливості для диверсифікації інвестиційного портфеля. Менші обсяги незавершених капітальних інвестицій та біологічних активів можуть вказувати на специфіку галузі або на періоди між інвестиційними циклами.

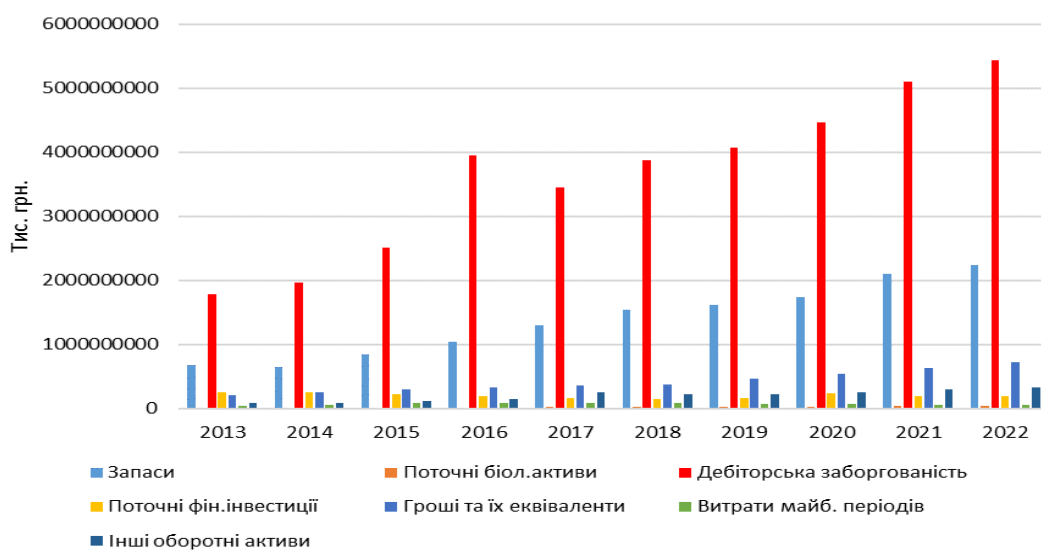

Рисунок 1.5 – Оборотні активи підприємств в економіці України за 2013-2022 роки [21]

Аналіз стану оборотних активів (рис. 1.5) демонструє, що протягом аналізованого періоду спостерігається стабільний рівень запасів з деякими коливаннями. У 2020 та 2021 роках видно збільшення запасів, що може вказувати на підготовку до збільшення виробничої активності або накопичення ресурсів. Запаси є важливим показником для підприємства, оскільки вони забезпечують безперебійний виробничий процес. Протягом усього аналізованого періоду дебіторська заборгованість зберігає високу питому вагу, що може свідчити про значну кількість невиплачених зобов'язань клієнтів. Це може створювати ризики для ліквідності, оскільки кошти, які повинні бути отримані, затримуються на балансі у вигляді дебіторської заборгованості. Рівень поточних фінансових інвестицій залишається стабільно низьким протягом всього періоду, що може вказувати на те, що підприємство не покладається на короткострокові фінансові інструменти для забезпечення ліквідності. Обсяг грошей та їх еквіваленти коливається з року в рік. Збільшення цього показника в певні роки може свідчити про ефективне управління грошовими потоками, що дозволяє підприємствам забезпечити ліквідність. Поточні біологічні активи зберігають стабільний рівень, відображаючи специфіку діяльності підприємств, пов'язану з біологічними активами, такими як вирощування або догляд за сільськогосподарськими культурами чи іншими біологічними ресурсами. Витрати майбутніх періодів включають авансові платежі або витрати, які мають бути визнані у майбутніх періодах. Їх рівень стабільний і порівняно невеликий протягом аналізованого періоду.

Таким чином, дебіторська заборгованість є найзначнішим компонентом оборотних активів, що вказує на те, що підприємства активно продають в кредит. Це створює певні ризики для ліквідності, тому підприємствам варто розглянути можливості для покращення управління дебіторською заборгованістю, зокрема, через скорочення термінів оплати або застосування жорсткішої кредитної політики. Запаси також відіграють важливу роль, особливо у 2020-2021 роках, коли їх рівень зріс. Це може бути реакцією на зовнішні ринкові фактори або підготовку до збільшення виробничих обсягів.

1.2 Завдання управління активами підприємства та фактори впливу на цей процес

Система управління активами підприємства відіграє ключову роль у підвищенні його загальної продуктивності. Ефективне управління активами не тільки сприяє фінансовій стабільності, але й покращує кредитоспроможність та інвестиційну привабливість компаній. Розробка комплексних стратегій управління, що охоплюють виробничі, фінансові та інвестиційні аспекти, є фундаментальною для досягнення вищезазначених цілей.

Однак, управління активами стикається з певними труднощами через відсутність уніфікованих методик та рекомендацій, що можуть бути застосовані універсально на різних підприємствах. Ця ситуація ускладнює процес оптимізації управління активами, необхідного для виробництва конкурентоздатної продукції, освоєння нових ринків та інтеграції інновацій.

Ефективне управління активами вимагає індивідуального підходу, адаптованого до специфіки кожного підприємства, та ретельного аналізу ринкових тенденцій. З цією метою підприємства повинні розробляти адаптивні стратегії, що здатні відповідати на змінні умови ринку та внутрішнього середовища. Завдяки такому підходу можна не тільки оптимізувати управління активами, але й значно підвищити загальну продуктивність та стійкість підприємства у довгостроковій перспективі.

Управління активами є ключовою компонентою у стратегічному управлінні підприємством, оскільки розмір та динаміка активів є основними показниками для оцінки їх оптимальності та ефективності використання. Від моменту заснування і аж до ліквідації чи реорганізації, активи становлять невід'ємну частину всіх бізнес-операцій підприємства. Правильне управління активами включає в себе не тільки керування їх обсягом і структурою, але й оптимізацію фінансування з метою підвищення продуктивності та економічної вигоди від їх використання.

Процес управління активами вимагає глибокого розуміння різних аспектів фінансового і оперативного управління, включаючи ризики та можливості, які ці активи можуть нести. Це передбачає систематичний підхід до рішень про купівлю, утримання або продаж активів відповідно до загальної стратегії розвитку підприємства та змін у зовнішньому бізнес-середовищі. Виклики, з якими стикаються менеджери, зокрема включають необхідність балансування між поточними потребами підприємства та його довгостроковими цілями, забезпеченням ліквідності та зростанням капіталу.

Управління активами підприємства зосереджується на ряді ключових завдань, що сприяють фінансовій стабільності та зростанню підприємства (рис. 1.6). Цей процес включає в себе забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів, які відповідають потребам економічного розвитку підприємства. Значну увагу приділяється також оптимальному розподілу цих ресурсів між різними видами діяльності, з метою ефективного використання капіталу відповідно до стратегічних цілей підприємства.

Ефективність управління активами безпосередньо пов'язана з досягненням високої дохідності при обраному рівні фінансового ризику. Це включає в себе не лише підвищення прибутковості активів, але й мінімізацію потенційних ризиків, які можуть негативно вплинути на фінансову стабільність підприємства. Крім того, забезпечення стабільної фінансової рівноваги та гнучкості дозволяє підприємству адаптуватися до змін у ринкових умовах та внутрішніх викликів, що є критично важливим для забезпечення його тривалої стійкості. Такий комплексний підхід до управління активами не тільки підтримує поточні фінансові потреби підприємства, але й сприяє його стратегічному розвитку, забезпечуючи відповідність між потребами сьогодні та перспективами на майбутнє.

Процес управління активами підприємств під впливом різних зовнішніх та внутрішніх факторів може суттєво змінюватися. Розуміння цих факторів дозволяє підприємствам більш ефективно управляти своїми ресурсами, зберігаючи фінансову стійкість і забезпечуючи високий рівень продуктивності. Розглянемо основні фактори, що впливають на процес управління активами.

Рисунок 1.6 – Завдання управління активами підприємства [13]

Економічні фактори

Стан економіки країни або світу безпосередньо впливає на управління активами. Під час економічної рецесії підприємства можуть стикатися з проблемами ліквідності, зменшенням попиту на продукцію та збільшенням витрат на утримання активів. Підвищення рівня інфляції призводить до зростання витрат на заміну або підтримку основних засобів, а також впливає на вартість оборотних активів, таких як запаси. Для підприємств, що працюють на міжнародних ринках або імпортують товари, коливання валют може впливати на вартість активів та необхідність їх переоцінки.

Фінансові фактори.

Наявність кредитних ресурсів та капіталу безпосередньо впливає на можливість інвестування в нові активи, а також на здатність підприємства підтримувати наявні активи в належному стані. Рівень ліквідності підприємства впливає на його здатність своєчасно обслуговувати активи. Низький рівень ліквідності може ускладнити підтримання активів у належному стані та обмежити можливості для інвестицій у їхнє оновлення.

Технологічні фактори.

Розвиток нових технологій сприяє більш ефективному використанню активів та зниженню витрат на їх утримання. Наприклад, автоматизація виробництва дозволяє підвищити продуктивність обладнання, зменшити знос і покращити контроль за станом активів. Через швидкі темпи технологічного розвитку деякі активи можуть застаріти морально, навіть якщо вони технічно справні. Це може вимагати оновлення активів для підтримання конкурентоспроможності підприємства.

Регуляторні та правові фактори.

Законодавчі вимоги щодо амортизації, обліку активів, а також екологічні стандарти можуть впливати на управління активами. Наприклад, підприємства можуть бути зобов'язані забезпечити оновлення обладнання для відповідності новим екологічним стандартам. Система оподаткування та податкові пільги можуть впливати на управління активами, зокрема через прискорену амортизацію або податкові відрахування для підприємств, які інвестують в активи.

Організаційні фактори.

Вибір стратегії розвитку підприємства впливає на управління активами. Підприємства, орієнтовані на швидке зростання, можуть інвестувати в розширення основних засобів та модернізацію виробничих потужностей, тоді як інші можуть зосереджуватися на оптимізації існуючих активів для підвищення ефективності. Організаційна культура також може впливати на процес управління активами. Підприємства, що активно впроваджують інновації та підтримують

ефективні методи управління активами, здатні краще адаптуватися до змін і підтримувати високу продуктивність.

Людський фактор.

Від кваліфікації працівників залежить, наскільки ефективно підприємство здатне управляти своїми активами. Наявність спеціалістів у сфері фінансового управління, інженерії та логістики сприяє більш ефективному управлінню основними і оборотними активами. Система заохочень і мотивації персоналу також впливає на стан активів. Мотивований персонал може краще контролювати використання обладнання, що знижує витрати на його обслуговування та ремонт.

Процес управління активами підприємств є комплексним і багатofакторним. Він залежить як від зовнішніх чинників, таких як економічні умови та законодавство, так і від внутрішніх аспектів – організаційної стратегії, технологічного рівня підприємства та людського ресурсу. Ефективне управління активами вимагає інтегрованого підходу та постійного моніторингу ключових факторів, щоб забезпечити максимальну продуктивність і стабільність підприємства.

1.3 Нормативно-правове регулювання процесу управління активами підприємств

Нормативно-правове регулювання процесу управління активами підприємств в Україні охоплює низку законодавчих та підзаконних актів, що визначають загальні принципи і вимоги до управління активами як на макроекономічному рівні, так і на рівні окремих підприємств.

Господарський кодекс є одним із ключових законодавчих актів, що регулює економічну діяльність підприємств. Він визначає загальні принципи ведення господарської діяльності, зокрема використання та управління активами підприємств. Наприклад, стаття 139 визначає, що підприємства повинні забезпечу-

вати ефективно використання активів, які перебувають в їхньому розпорядженні, з метою забезпечення фінансової стійкості та досягнення комерційних цілей.

Відповідно до Цивільного кодексу (статті 316-318), активи підприємств належать до майнових прав суб'єктів господарювання. Важливими положеннями є регулювання права власності, володіння, користування та розпорядження активами підприємств.

Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" визначає принципи ведення бухгалтерського обліку активів, включаючи основні засоби, нематеріальні активи, запаси та інші активи підприємств. Відповідно до закону, підприємства зобов'язані вести облік активів, надавати фінансову звітність, яка відображає їхнє реальне фінансове становище, та забезпечувати прозорість у звітності для контролюючих органів.

Важливим аспектом управління активами є оподаткування. Податковий кодекс (статті 138-141) визначає порядок амортизації основних засобів, оподаткування операцій з активами, а також облік інвестицій та інших операцій, що впливають на активи підприємства. Особливо важливими є положення щодо податкового обліку операцій з продажу активів та їх амортизації.

Закон України "Про управління об'єктами державної власності", регулює для державних підприємств управління державними активами, які перебувають у володінні або користуванні суб'єктів господарювання. Закон зобов'язує ефективно використовувати державне майно, зберігати його в належному стані та забезпечувати раціональне управління ним.

Підприємства, що ведуть свою діяльність на міжнародному рівні або підлягають міжнародній звітності, повинні дотримуватися Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), які також регулюють управління активами, їхню оцінку та відображення у фінансовій звітності. МСФЗ містять вимоги щодо визнання, оцінки та розкриття інформації про різні види активів, включаючи нематеріальні активи, запаси та фінансові інвестиції.

Крім законодавчих документів, процеси управління оборотними активами регулюється підзаконними актами, такими як:

– Інструкція про порядок заповнення форм фінансової звітності підприємств (Наказ Мінфіну № 39), яка регулює вимоги щодо відображення активів у фінансовій звітності, зокрема щодо класифікації активів на оборотні та необоротні, а також вимоги щодо їхньої оцінки та амортизації.

– Положення (стандарти) бухгалтерського обліку в Україні (П(С)БО), що затверджені Міністерством фінансів та регулюють облік активів підприємств на національному рівні. Наприклад, П(С)БО 7 стосується обліку основних засобів, а П(С)БО 8 – нематеріальних активів. Ці стандарти визначають правила оцінки, нарахування амортизації та порядок відображення активів у фінансовій звітності.

Таким чином можна зазначити, що нормативно-правове регулювання управління активами в Україні базується на широкій нормативній базі, яка охоплює як загальні економічні принципи (Господарський кодекс, Цивільний кодекс), так і специфічні вимоги до бухгалтерського обліку та фінансової звітності (Закон "Про бухгалтерський облік", МСФЗ). Це забезпечує прозорість у використанні активів, захист прав власності та забезпечує умови для ефективного управління активами в межах підприємств різних форм власності.

2 ФІНАНСОВІ МЕТОДИ ТА ПРАКТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ

2.1 Фінансовий механізм управління необоротними та оборотними активами підприємств

Фінансовий механізм управління активами підприємства є комплексною системою інструментів, методів і важелів, що використовуються для ефективного формування та використання активів підприємства з метою максимізації результатів діяльності. Він охоплює всі аспекти управління активами, включаючи аналіз, планування, моніторинг і оптимізацію їх використання. Основна мета фінансового механізму полягає в тому, щоб забезпечити найбільш ефективне управління активами, спрямоване на підвищення прибутковості та фінансової стійкості підприємства.

Завдяки надійному та ефективному фінансовому механізму управління активами підприємство може чітко визначати свої стратегічні цілі та завдання в цій сфері, контролюючи їх досягнення протягом запланованого періоду. Це дозволяє не тільки поліпшити внутрішні бізнес-процеси, але й сприяє адаптації до змін зовнішнього середовища, зокрема через оптимізацію використання ресурсів і швидку реакцію на ринкові виклики.

Удосконалення методів економічного аналізу ефективності використання активів, як частина фінансового механізму, дозволяє підприємству постійно шукати шляхи підвищення результативності кожного типу активів. Крім того, фінансовий механізм забезпечує можливість розробки нових напрямків оптимізації управлінських процесів, що охоплюють як необоротні, так і оборотні активи, дозволяючи підприємству гнучко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури.

Застосування економічних методів і моделей управління активами також відіграє важливу роль у розробці стратегічних і оперативних планів. Це включає в себе використання моделей для прогнозування та аналізу грошових потоків, а також для планування капітальних інвестицій та амортизації. Розробка методик

для оперативного управління високоліквідними активами, такими як запаси або грошові кошти, дозволяє підвищити фінансову гнучкість підприємства.

Фінансовий механізм також сприяє розробці загальної стратегії управління активами, яка передбачає ефективне використання внутрішніх важелів впливу, що дозволяє зменшити залежність від зовнішніх джерел фінансування та оптимізувати витрати. Важливим аспектом є також структурний підхід, де кожен елемент механізму має свою чітку роль і взаємодію з іншими складовими.

Таким чином, фінансовий механізм управління активами є необхідною умовою для сталого розвитку підприємства, оскільки забезпечує комплексний підхід до управління ресурсами, підвищуючи їх ефективність та впливаючи на загальний фінансовий результат.

Інструментарій управління активами підприємства складається з трьох основних елементів: фінансових методів, фінансових важелів і фінансових інструментів, які взаємодіють між собою для забезпечення ефективного управління активами (рис. 2.1).

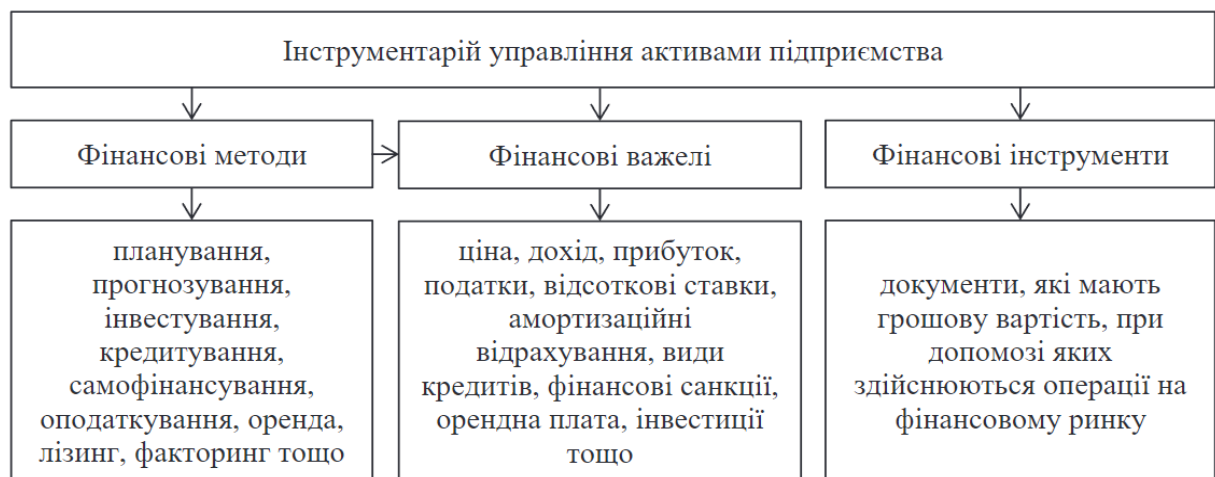

Рисунок 2.1 – Фінансові методи, важелі та інструменти управління активами підприємства [18]

Фінансові методи охоплюють широкий спектр дій, спрямованих на планування та прогнозування використання активів, інвестування, кредитування, оренду та інші фінансові операції. Підприємство використовує ці методи для

оптимізації структури активів, зокрема плануючи, як найкраще розподілити капітал між різними видами активів. Самофінансування, оподаткування, факторинг та лізинг також належать до важливих аспектів фінансових методів, які дозволяють підприємству гнучко реагувати на зміни ринкових умов і ефективно управляти своїми ресурсами.

Фінансові важелі включають такі ключові показники як ціна, дохід, прибуток, податки, відсоткові ставки, амортизаційні відрахування, види кредитів та орендна плата. Фінансові важелі впливають на формування вартості активів і їх використання. Вони дозволяють підприємству ефективно впливати на економічні процеси, такі як прибутковість, за допомогою управління цими показниками. Наприклад, регулювання податків або ставок амортизації може значно впливати на загальні фінансові показники компанії.

Фінансові інструменти використовуються для здійснення операцій на фінансових ринках. Вони включають цінні папери та інші документи, що мають грошову вартість і використовуються для інвестицій, отримання кредитів чи залучення фінансування. Використання таких фінансових інструментів, як акції, облігації та деривативи, дозволяє підприємствам управляти ризиками, залучати капітал і ефективно використовувати активи для досягнення своїх цілей.

Усі ці елементи тісно пов'язані та взаємодіють між собою. Фінансові методи застосовуються для планування та управління активами, фінансові важелі допомагають керувати ключовими економічними показниками, а фінансові інструменти використовуються для залучення фінансування та забезпечення ліквідності. Така система дозволяє підприємству гнучко реагувати на зміни ринкових умов і забезпечувати ефективне використання ресурсів для досягнення максимального економічного результату.

Ефективне управління активами тісно пов'язане зі структурою капіталу підприємства, оскільки вона безпосередньо впливає на рівень рентабельності. Наприклад, якщо значна частина капіталу складається з боргових зобов'язань, це може створювати складнощі при залученні додаткових інвестицій та фінансування. Високий рівень боргового навантаження може також збільшити фінансові ризики, зменшивши гнучкість підприємства у прийнятті стратегічних рішень.

2.2 Аналіз ефективності управління активами на прикладі ДП "Ліси України"

ДП "Ліси України" є найбільшим державним підприємством у сфері лісокористування, яке відповідає за управління понад 6,6 мільйона гектарів державного лісового фонду. Основні напрями діяльності підприємства охоплюють широкий спектр функцій, що включають:

- охорона та захист лісів – підприємство займається забезпеченням безпеки лісових угідь від пожеж, незаконної вирубки та інших шкідливих дій. Особлива увага приділяється збереженню екосистеми та біорізноманіття в межах лісових територій;

- лісовідновлення та лісорозведення – одним із ключових напрямів є відновлення лісових ресурсів. Щороку ДП "Ліси України" висаджує понад 200 мільйонів нових дерев, що сприяє підтримці екологічної рівноваги та забезпечує довгострокову стійкість лісового фонду країни;

- раціональне використання лісових ресурсів – підприємство реалізує політику невиснажливого використання лісів, що передбачає вирубку деревини в межах науково обґрунтованих норм та відновлення ресурсів у тих самих або більших обсягах. Це допомагає підтримувати екологічну стійкість та економічну ефективність;

- мисливське господарство – підприємство також відповідає за управління мисливськими угіддями, забезпечуючи їх охорону, відтворення та раціональне використання мисливських ресурсів;

- реалізація деревини – важливою частиною діяльності є заготівля та продаж деревини, що дозволяє підприємству забезпечувати економічну рентабельність та підтримувати податкові надходження до бюджету;

- цифрова трансформація – підприємство активно впроваджує новітні технології, зокрема цифрові системи управління лісами, що дозволяють підвищити прозорість процесів і покращити ефективність управління лісовим фондом.

Завдяки цим напрямкам діяльності, ДП "Ліси України" відіграє важливу роль у підтримці економічної, екологічної та соціальної стабільності в Україні.

Проаналізуємо стан активів даного підприємства та визначимо напрями підвищення ефективності процесу управління ними. Для цього необхідно оперувати даними, отриманими з фінансової звітності підприємства, а саме Балансу (форма 1) та Звіту про фінансові результати (форма 2). Дані звітності ДП "Ліси України" за 2013-23 рр. наведено в додатку А.

Спочатку доцільним є проведення структурного аналізу активів підприємства (рис. 2.2).

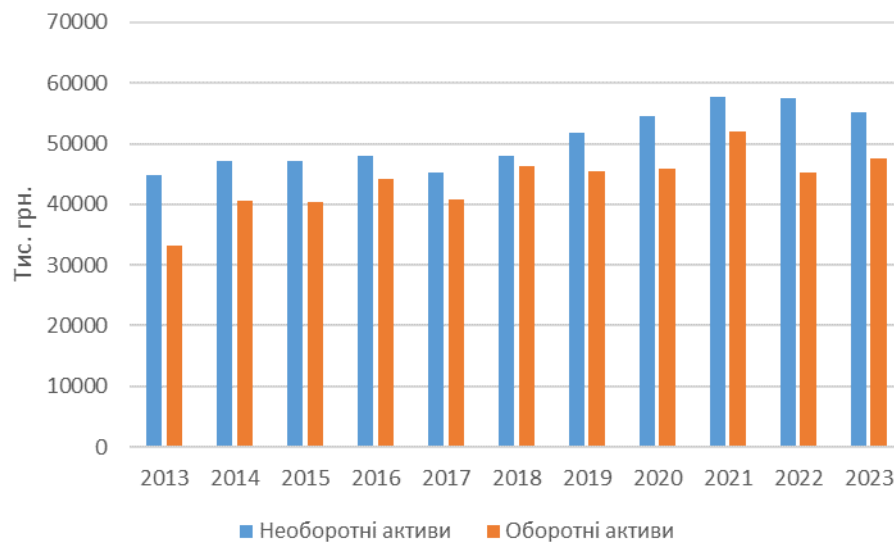

Рисунок 2.2 – Структура активів підприємства (авторська розробка)

Дана діаграма відображає структуру активів підприємства протягом 2013–2023 років, зокрема, розподіл між необоротними та оборотними активами. Протягом 2013-2023 років спостерігається поступове зростання необоротних активів. Особливо помітний приріст у 2021-2022 роках, коли вони досягають максимального рівня близько 60 тис. грн. Це може свідчити про те, що підприємство здійснювало значні інвестиції в основні засоби, такі як модернізація обладнання або розвиток інфраструктури. Для ДП "Ліси України" це може бути пов'язано з оновленням обладнання для заготівлі деревини, лісовідновлювальними проєктами, а також придбанням додаткових лісових угідь.

Оборотні активи протягом аналізованого періоду залишаються майже на одному рівні, з невеликими коливаннями. Вони демонструють зростання у 2019 році, але з 2022 року спостерігається зниження. Це може свідчити про зменшення запасів або дебіторської заборгованості, що, ймовірно, є результатом оптимізації операційної діяльності або скорочення продажів.

У 2023 році обсяг оборотних активів помітно зменшується, що може вказувати на певні фінансові труднощі або зміну стратегії підприємства, спрямовану на довгострокові інвестиції в необоротні активи.

Оскільки діяльність ДП "Ліси України" пов'язана з управлінням великими лісовими угіддями та інфраструктурою для заготівлі деревини, значна частина активів є необоротними. Це включає в себе лісові площі, обладнання для лісозаготівлі та обробки деревини, а також транспортні засоби для доставки продукції.

Оборотні активи, такі як готова продукція (деревина), можуть зменшуватися через скорочення попиту або через швидкий продаж продукції. Це може свідчити про ефективне використання ресурсів, однак зменшення оборотних активів може також призвести до проблем з ліквідністю.

Для ДП "Ліси України" важливо підтримувати баланс між довгостроковими інвестиціями та короткостроковими активами. Зменшення оборотних активів у 2023 році може свідчити про певні ризики в операційній діяльності, такі як зниження обігових коштів, що може ускладнити поточну діяльність підприємства. Загальна структура активів свідчить про те, що ДП "Ліси України" акцентує свою увагу на довгострокових інвестиціях у необоротні активи, що є типовим для підприємств лісового господарства. Однак, зменшення оборотних активів у 2023 році може потребувати ретельного аналізу для уникнення потенційних проблем з ліквідністю і забезпечення фінансової гнучкості підприємства.

Рисунок 2.3 відображає структуру необоротних активів підприємства у період з 2013 по 2023 роки, деталізуючи їх різні компоненти, такі як основні засоби, нематеріальні активи, інвестиційна нерухомість, інші фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість і відстрочені податкові активи.

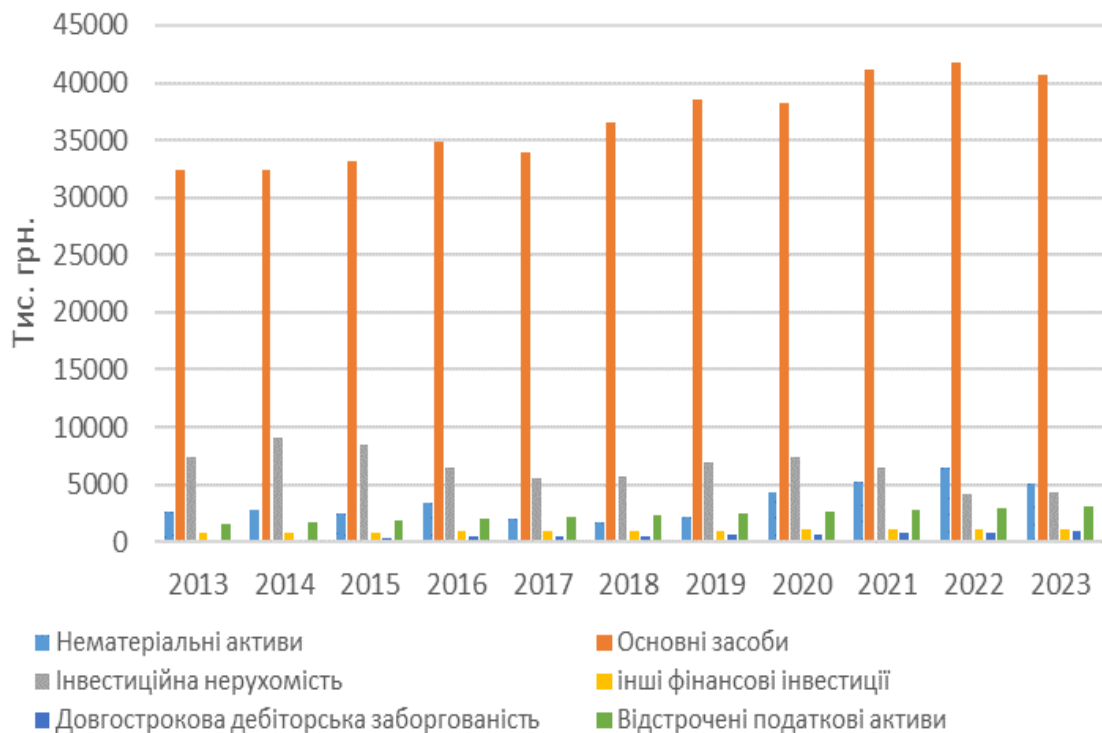

Рисунок 2.3 – Структура необоротних активів підприємства (авторська розробка)

Основні засоби – це найбільша складова необоротних активів підприємства протягом усіх років аналізу. Основні засоби включають будівлі, споруди, машини, обладнання та інші фізичні ресурси, необхідні для функціонування підприємства. Значне зростання цього показника після 2019 року може свідчити про оновлення інфраструктури або збільшення обсягів капіталовкладень у нові основні засоби. Для ДП "Ліси України" це може включати інвестиції в лісогосподарську техніку, нові лісонасадження або інфраструктуру.

Нематеріальні активи – цей показник залишається стабільно низьким протягом усього періоду, що може свідчити про невеликий обсяг інвестицій у нематеріальні ресурси, такі як патенти, програмне забезпечення або інші інтелектуальні права. Для підприємства з лісової галузі нематеріальні активи можуть бути менш критичними, ніж основні фізичні ресурси.

Інвестиційна нерухомість – цей показник демонструє незначні коливання, але залишається досить стабільним. Інвестиційна нерухомість може включати земельні ділянки, будівлі або інші об'єкти, що використовуються для отримання

доходу від оренди або капітального приросту. У контексті діяльності ДП "Ліси України" це можуть бути землі або споруди, що здаються в оренду або використовуються для інших комерційних цілей.

Інші фінансові інвестиції – цей компонент незначний, але присутній у структурі активів. Він може включати довгострокові фінансові вкладення в акції або облигації інших підприємств, що допомагає диверсифікувати джерела доходу компанії.

Довгострокова дебіторська заборгованість залишається дуже низьким протягом усього періоду, що свідчить про мінімальну кількість угод із довгостроковими борговими зобов'язаннями. Це може означати ефективну політику компанії щодо управління кредитами і своєчасного збору платежів.

Відстрочені податкові активи – цей показник також є стабільним і незначним, що свідчить про невелику кількість податкових зобов'язань, які могли бути використані в майбутньому для зниження податкових витрат.

Основна частка необоротних активів належить до основних засобів, що типово для підприємств, які активно працюють у сфері лісового господарства та користуються великими матеріальними ресурсами. Зростання основних засобів після 2019 року може бути результатом модернізації інфраструктури або впровадження нових технологій у лісову галузь.

Інші компоненти необоротних активів, такі як нематеріальні активи та інвестиційна нерухомість, залишаються на низькому рівні, що свідчить про незначну роль цих активів у загальній діяльності підприємства. Це є типовим для підприємства, що зосереджене на управлінні фізичними ресурсами, а не на інвестиціях або інноваційних проектах.

Необоротні активи ДП "Ліси України" формують міцну матеріальну базу підприємства, де основні засоби становлять найбільшу частку. Це свідчить про зосередження компанії на фізичній інфраструктурі та тривалих інвестиціях у виробничі потужності. Інші компоненти, такі як нематеріальні активи та інвестиції, відіграють допоміжну роль, залишаючись на мінімальному рівні, що відповідає основним напрямкам діяльності підприємства у сфері лісового господарства.

Рисунок 2.4 демонструє динаміку оборотних активів підприємства за період з 2013 по 2023 рік, розділяючи їх на кілька основних категорій: запаси, дебіторська заборгованість за продукцію, інша поточна дебіторська заборгованість, гроші та їх еквіваленти, а також інші оборотні активи.

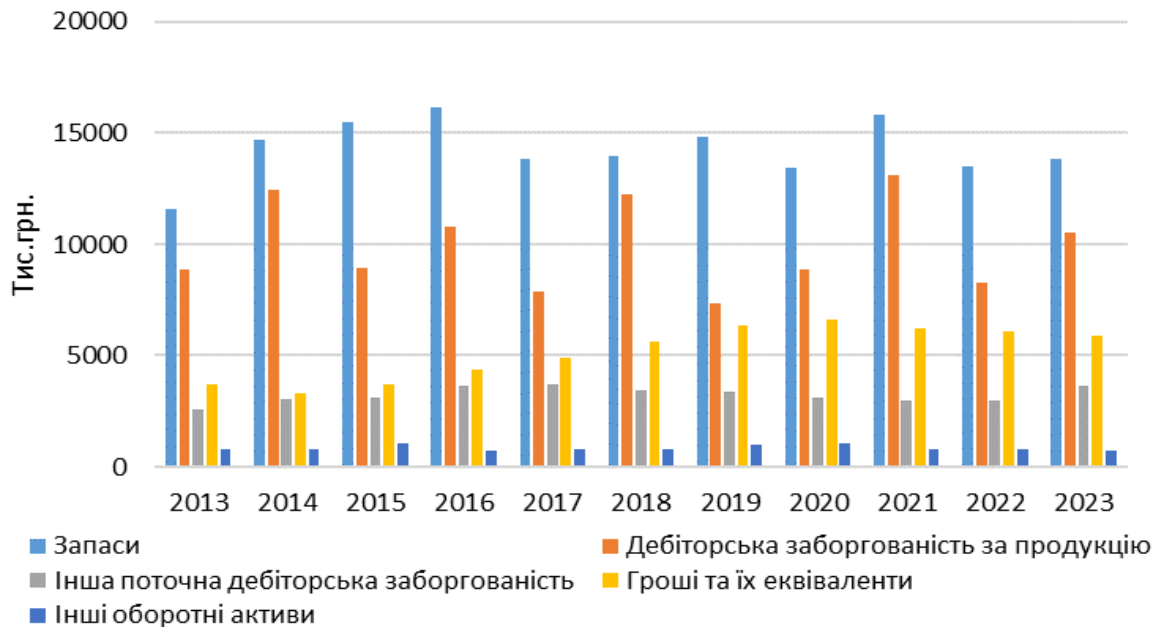

Рисунок 2.4 – Структура оборотних активів підприємства (авторська розробка)

Запаси залишаються найбільш значущою частиною оборотних активів протягом усього аналізованого періоду. Їх кількість трохи коливається, досягаючи піку у 2015 році та підтримуючи стабільний рівень після 2016 року. Для ДП "Ліси України" це, ймовірно, включає деревину, лісоматеріали та інші ресурси, які використовуються у виробничих процесах або готуються до продажу. Високий рівень запасів може свідчити про підготовку до збільшення виробничої активності або до сезонних продажів деревини.

Дебіторська заборгованість за продукцію демонструє стабільні коливання протягом років, з найвищими рівнями у 2014 та 2015 роках. Це може вказувати на кількість коштів, які підприємство очікує отримати від своїх клієнтів за продану, але ще не сплачену продукцію. Зростання цього показника може бути по-

в'язане з розширенням продажів, тоді як зниження може свідчити про ефективне управління дебіторською заборгованістю.

Гроші та їх еквіваленти демонструють певні коливання, але загалом зберігається на стабільному рівні. Грошові кошти є важливим показником ліквідності підприємства і свідчать про його здатність швидко покривати свої фінансові зобов'язання. Стабільність цього показника говорить про підтримання достатнього рівня грошових резервів, що є позитивною ознакою для поточної операційної діяльності.

Інші оборотні активи займають найменшу питому вагу серед оборотних активів і залишається на стабільно низькому рівні протягом усього періоду. Це можуть бути різноманітні короткострокові активи, які не підпадають під інші категорії, наприклад, передплати або короткострокові інвестиції.

В цілому можна зазначити, що запаси та дебіторська заборгованість за продукцію є домінуючими компонентами оборотних активів, що логічно для підприємства, яке працює у сфері лісового господарства та заготівлі деревини. Великий обсяг запасів свідчить про постійну роботу підприємства з підтриманням необхідного рівня продукції для забезпечення безперервності виробничого циклу. Грошові кошти та їх еквіваленти підтримують достатній рівень ліквідності підприємства, що дозволяє ефективно виконувати поточні фінансові зобов'язання та підтримувати фінансову стійкість. Зменшення дебіторської заборгованості після 2015 року може свідчити про покращення політики компанії щодо управління боргами або про зміни в умовах продажу, що позитивно впливає на ліквідність.

Таким чином, оборотні активи ДП "Ліси України" є важливим джерелом фінансових ресурсів для підтримання поточної діяльності підприємства. Структура оборотних активів показує стійку динаміку запасів, що є основною частиною оборотних активів, а також стабільність у грошових коштах, що свідчить про достатній рівень ліквідності.

Ефективність управління активами підприємства оцінюється за допомогою кількох ключових показників, які дозволяють визначити рівень використання активів для досягнення фінансових цілей. Одним з основних показників,

що використовуються для цього є показник оборотності активів (Asset Turnover Ratio) – показник, що вимірює, як ефективно підприємство використовує свої активи для генерування виручки (рис. 2.5). Він розраховується шляхом ділення чистої виручки на середню вартість активів. Високий рівень оборотності свідчить про ефективне використання активів для досягнення високих обсягів продажу.

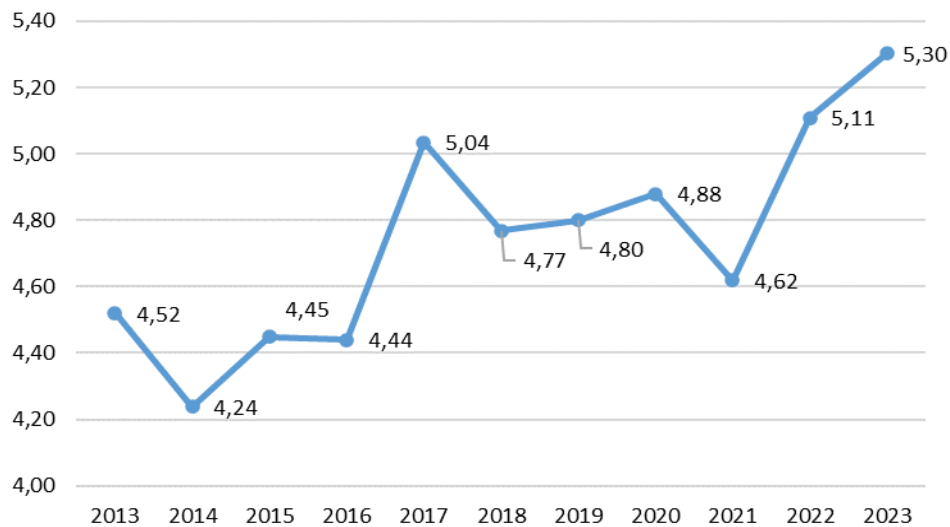

Рисунок 2.5 – Показник оборотності активів (авторська розробка)

Дана діаграма ілюструє динаміку показника оборотності активів підприємства з 2013 по 2023 рік. Показник оборотності активів визначає, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для генерування виручки. Розглянемо динаміку зміни цього показника. 2013–2014 роки – показник знижується з 4,52 до 4,24, що може свідчити про зменшення ефективності використання активів. Це може бути пов’язане зі зменшенням продажів або збільшенням активів, які не генерують достатньої виручки. 2015–2017 роки – показник оборотності починає зростати, досягнувши піку в 5,04 у 2017 році. Це свідчить про те, що в цей період підприємство стало більш ефективно використовувати свої активи для досягнення високих обсягів продажу. 2018–2020 роки – спостерігається стабілізація показника на рівні приблизно 4,7–4,8, що вказує на відносно стабільну ефективність управління активами. 2021 рік – помітний спад до 4,62 може свідчити про тимчасові труднощі в ефективному використанні акти-

вів, що могли бути викликані зовнішніми факторами, такими як ринкові зміни або криза. 2022–2023 роки – різке зростання показника до 5,11 у 2022 році та до 5,30 у 2023 році свідчить про значне підвищення ефективності управління активами. Це може бути результатом покращення процесів, оптимізації використання ресурсів або зростання продажів на фоні стабілізації ринкових умов.

Загалом, для підприємства спостерігається позитивна тенденція до покращення цього показника з часом, що свідчить про зростання ефективності використання активів для досягнення більшого обсягу продажів. Зростання після 2021 року може бути ознакою успішної стратегії відновлення або адаптації до нових умов ринку.

Рентабельність активів (Return on Assets, ROA) – один з основних показників, що показує, скільки прибутку підприємство отримує з кожної вкладеної в активи гривні (рис. 2.6). ROA розраховується як співвідношення чистого прибутку до загальної суми активів. Цей показник ілюструє здатність підприємства ефективно використовувати свої активи для отримання прибутку.

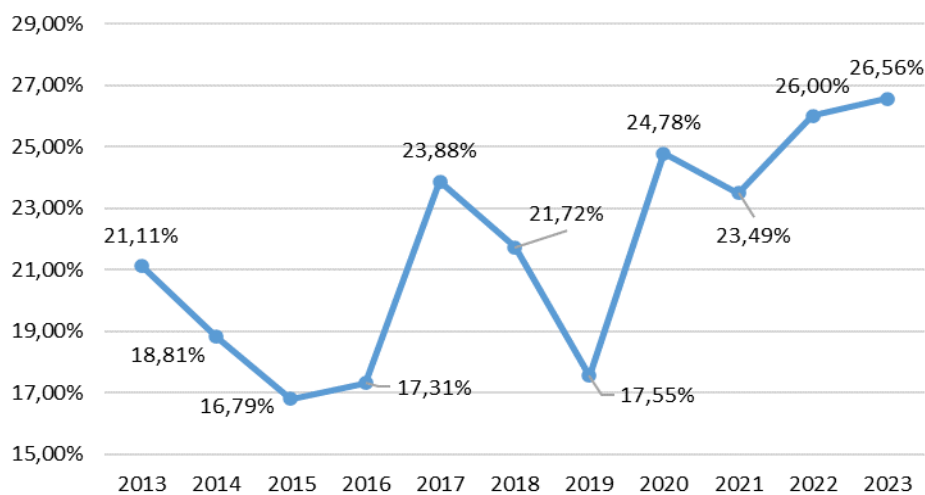

Рисунок 2.6 – Показник рентабельності активів (авторська розробка)

Дана діаграма відображає динаміку рентабельності активів (Return on Assets, ROA) підприємства за період з 2013 по 2023 рік. Розглянемо тенденцію зміни цього показника. 2013–2015 роки – спостерігається зниження рентабельності активів з 21,11% у 2013 році до 16,79% у 2015 році. Це може свідчити про

те, що прибутковість підприємства знижувалася внаслідок неефективного використання активів або через зовнішні ринкові фактори, які зменшили прибутковість. 2016–2017 роки – після зниження рентабельність активів різко зростає до 23,88% у 2017 році, що вказує на покращення ефективності використання активів підприємством і збільшення прибутковості. Це може бути результатом внутрішніх реорганізацій або поліпшення економічної ситуації. 2018–2019 роки – в цей період рентабельність знову знижується до 21,72% у 2018 році та до 17,55% у 2019 році, що може свідчити про зменшення операційного прибутку або збільшення активів, які не приносять належного доходу. Від 2020 року спостерігається стійке зростання показника, який досягає піку в 26,56% у 2023 році. Це свідчить про значне підвищення ефективності використання активів для генерації прибутку. Зростання може бути пов'язане з успішною оптимізацією активів, скороченням витрат або покращенням ринкових умов.

Загалом, рентабельність активів підприємства показує досить волатильну динаміку з періодами зростання і спаду. Однак з 2020 року спостерігається чітка позитивна тенденція, яка вказує на підвищення прибутковості підприємства і більш ефективне використання активів. Це є важливою ознакою фінансової стійкості та перспективного розвитку підприємства.

Коефіцієнт ліквідності (Liquidity Ratio) – показник, що вимірює здатність підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів. Найбільш популярні коефіцієнти ліквідності включають поточний коефіцієнт ліквідності (current ratio) та швидкий коефіцієнт ліквідності (quick ratio). Високі значення цих показників свідчать про високу ліквідність підприємства та здатність своєчасно погашати борги.

Рисунок 2.7 відображає динаміку показника загальної ліквідності (current ratio) підприємства за період з 2013 по 2023 рік. Показник загальної ліквідності є важливим індикатором фінансової стійкості підприємства, який показує, чи здатне підприємство покривати свої поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів. Він розраховується як співвідношення оборотних активів до короткострокових зобов'язань.

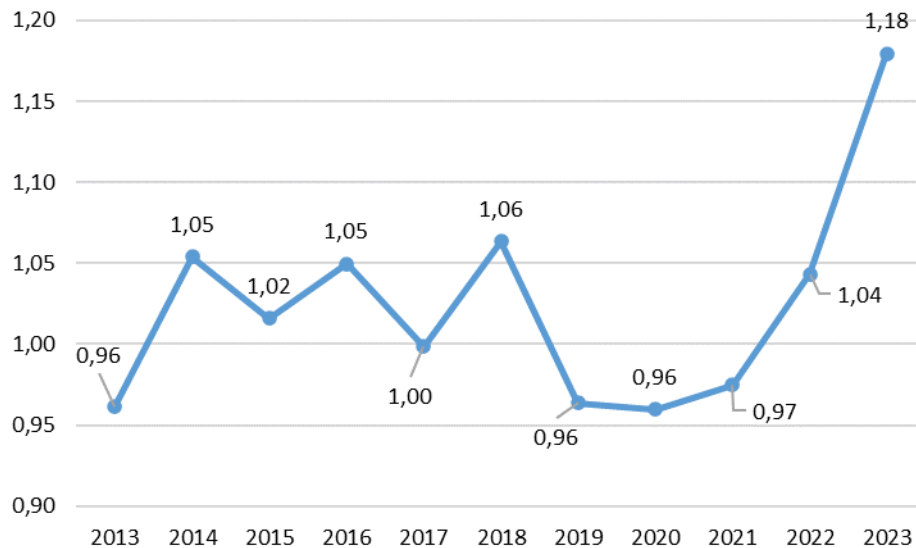

Рисунок 2.7 – Показник загальної ліквідності (авторська розробка)

Проаналізуємо динаміку зміни цього показника. Протягом 2013–2015 років показник загальної ліквідності коливається між 0,96 та 1,05, що свідчить про те, що підприємство здебільшого має достатньо оборотних активів для покриття своїх короткострокових зобов'язань. Значення близько 1 означає, що підприємство може повністю покрити свої поточні зобов'язання, проте невелике зниження нижче 1 вказує на потенційну нестачу ліквідних активів. 2016–2018 роки – показник підтримується на рівні близько 1, що свідчить про стабільну здатність підприємства своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. У 2017 та 2018 роках значення навіть зростає до 1,06, що є ознакою підвищення ліквідності. Протягом 2019–2021 років спостерігалось певне зниження показника до рівня 0,96 у 2019 та 2020 роках, що може вказувати на труднощі з ліквідністю. Підприємство мало деяку нестачу оборотних активів для покриття короткострокових зобов'язань, що може свідчити про необхідність більш ефективного управління оборотними коштами. Від 2022 року показник різко зростає, досягаючи 1,18 у 2023 році. Це свідчить про значне поліпшення ліквідності підприємства. В цей період підприємство змогло накопичити більше оборотних активів або скоротити короткострокові зобов'язання, що забезпечило високу фінансову стійкість.

Показник загальної ліквідності відображає здатність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання, і його динаміка показує періоди стабільності та зростання ліквідності. Важливо, що підприємство повернулося до більш високих рівнів ліквідності у 2022–2023 роках, що може бути результатом покращення операційної діяльності або ефективного управління активами і зобов'язаннями.

Показник оборотності дебіторської заборгованості, відображений на рис. 2.8, ілюструє, як часто підприємство здатне перетворити свою дебіторську заборгованість у грошові кошти протягом року. Він розраховується як відношення виручки до середньої дебіторської заборгованості. Високий показник означає швидке повернення заборгованостей, що сприяє поліпшенню грошового потоку підприємства.

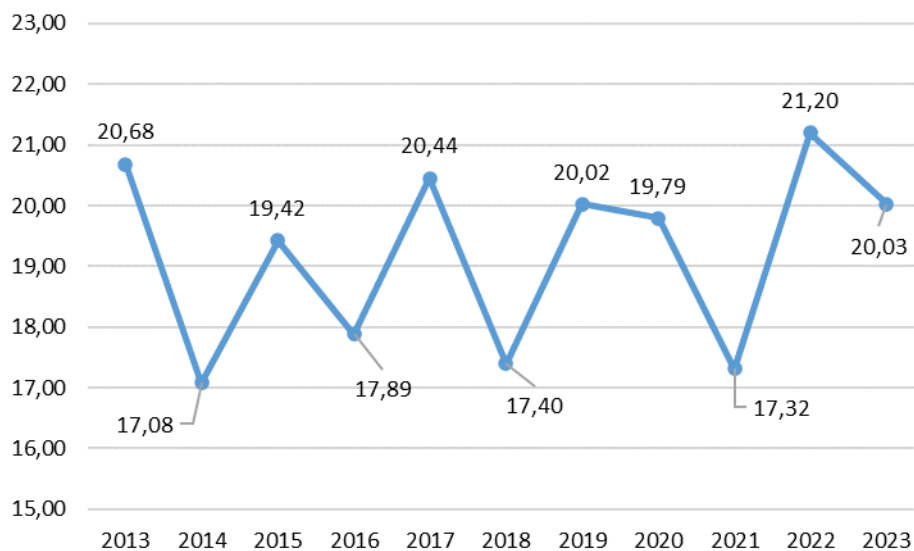

Рисунок 2.8 – Оборотність дебіторської заборгованості (авторська розробка)

Аналізуючи графік можна зазначити, що у 2013–2015 роках спостерігаються коливання показника оборотності: у 2013 році він був на рівні 20,68, потім знизився до 17,08 у 2014 році і знову піднявся до 19,42 у 2015 році. Це свідчить про нерівномірність у поверненні дебіторської заборгованості, можливо, через нестабільні фінансові умови або коливання в обсягах продажів. У 2016–

2018 роках показник оборотності знову коливається, досягаючи піку в 20,44 у 2017 році, після чого знижується до 17,40 у 2018 році. Це може бути пов'язано зі зміною умов продажу або управління дебіторською заборгованістю, що вплинуло на швидкість її повернення. 2019–2021 роки – показник стабілізується на рівні близько 20 у 2019 році, але знижується до 17,32 у 2021 році. Це може свідчити про зниження темпів збору заборгованостей, що може бути результатом ринкових умов або змін у платіжній дисципліні клієнтів. У 2022–2023 роках показник різко зростає до 21,20 у 2022 році, що свідчить про покращення в управлінні дебіторською заборгованістю, а потім дещо знижується до 20,03 у 2023 році, залишаючись на високому рівні. Це може вказувати на оптимізацію процесу збору заборгованості та поліпшення грошового потоку підприємства.

Показник оборотності дебіторської заборгованості свідчить про ефективність політики підприємства щодо збору коштів з клієнтів. Протягом аналізованого періоду видно як періоди стабільності, так і коливання, що можуть бути зумовлені змінами у ринкових умовах, платіжній дисципліні клієнтів або внутрішніми стратегіями управління.

Рисунок 2.9 демонструє динаміку показника оборотності запасів підприємства за період з 2013 по 2023 роки.

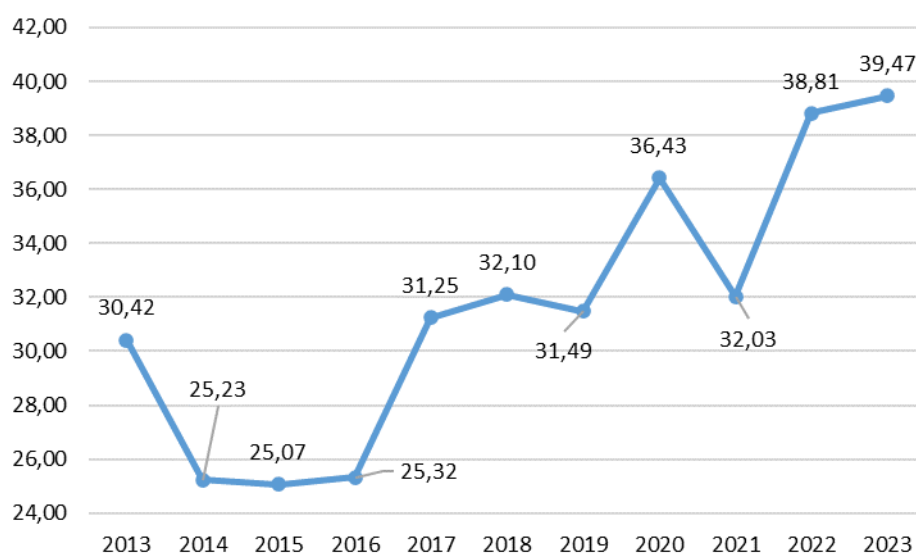

Рисунок 2.9 – Оборотність запасів (авторська розробка)

Показник оборотності запасів вимірює, скільки разів за певний період підприємство використовує свої запаси (сировину, матеріали, готову продукцію) для виконання операційних процесів і продажу. Він розраховується як відношення собівартості реалізованої продукції до середнього обсягу запасів.

В період 2013–2016 років показник оборотності запасів знижується з 30,42 у 2013 році до 25,07 у 2015 році, досягаючи найнижчого рівня за весь період. Це може вказувати на збільшення запасів або уповільнення їхнього використання, що, в свою чергу, може свідчити про накопичення надлишкових запасів або проблеми з продажами. У 2017–2018 роках показник поступово відновлюється, досягаючи 32,10 у 2018 році. Це вказує на поліпшення ефективності управління запасами, коли підприємство частіше використовує свої запаси для виконання виробничих процесів та продажів. У 2019 році показник дещо знижується до 31,49, але вже в 2020-2021 роках різко зростає до 38,81, що свідчить про значне покращення використання запасів. Це пов'язано з оптимізацією запасів або збільшенням продажів, що дозволило швидше обертати запаси. У 2022 та 2023 роках спостерігається подальше зростання показника, досягаючи 39,47 у 2023 році, що є найвищим рівнем за весь аналізований період. Це свідчить про максимально ефективне управління запасами, коли підприємство активно використовує свої ресурси для генерації продажів і прибутку.

Загалом, показник оборотності запасів демонструє зростаючу тенденцію після 2016 року, що є ознакою підвищення ефективності управління запасами підприємства. Підвищення показника свідчить про те, що запаси використовуються швидше, що дозволяє знижувати ризики втрати товарів або надмірного їх накопичення, а також покращує операційну діяльність і ліквідність підприємства.

Показник фондівіддачі (англ. Asset Turnover Ratio) відображає, наскільки ефективно підприємство використовує свої основні засоби для генерації доходу (рис. 2.10). Він розраховується як співвідношення виручки до середньої вартості основних засобів підприємства. Цей показник є важливим для оцінки ефективності використання основних активів компанії, таких як машини, обладнання та будівлі.

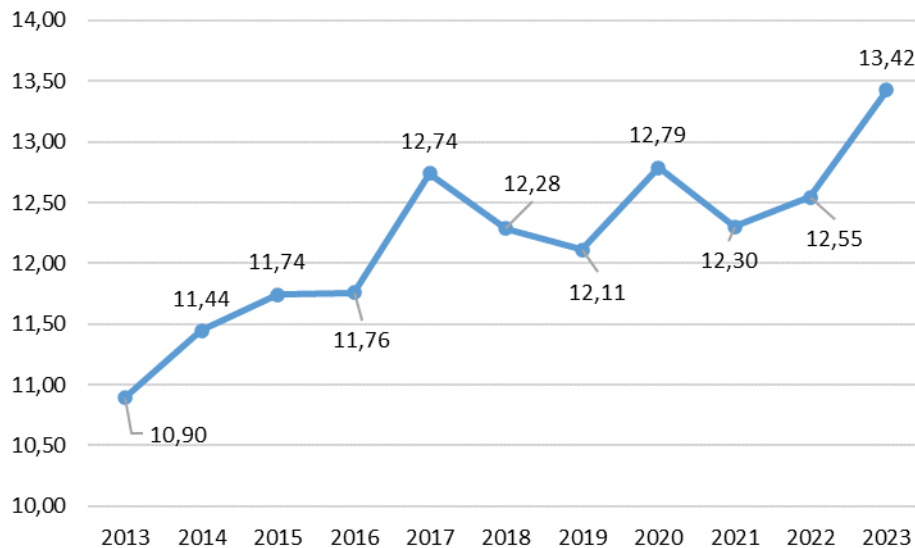

Рисунок 2.10 – Фондовіддача (авторська розробка)

У період 2013–2016 років фондовіддача зростає з 10,90 у 2013 році до 11,76 у 2016 році. Це може свідчити про поступове покращення використання основних засобів для досягнення більшого обсягу продажів або підвищення ефективності операційної діяльності. У 2017 році показник досягає піку в 12,74, що вказує на найвищий рівень використання основних засобів за цей період. Підприємство, максимально ефективно використовувало наявне обладнання та інфраструктуру для досягнення значних обсягів виробництва. У 2018–2021 роках спостерігаються деякі коливання, коли показник фондовіддачі знижується до 12,11 у 2019 році, але знову піднімається до 12,79 у 2020 році. Ці зміни можуть бути спричинені коливаннями у виручці або змінами в структурі активів підприємства, наприклад, оновленням обладнання або зменшенням ефективності використання наявних засобів. Показник різко зростає до 13,42 у 2023 році, що є найвищим значенням за весь аналізований період. Це свідчить про значне покращення ефективності використання основних засобів, що може бути результатом модернізації виробничих потужностей або оптимізації процесів управління активами.

Загальна тенденція зростання показника фондовіддачі свідчить про покращення ефективності використання основних засобів підприємством. Зростання у 2022–2023 роках може бути ознакою ефективної модернізації обладнання

або покращення виробничих процесів, що дозволяє підприємству отримувати більше виручки з кожної одиниці основних засобів.

Кожен з цих показників дає можливість менеджменту оцінити, наскільки ефективно використовуються ресурси підприємства, і приймати відповідні рішення для покращення управління активами. Для визначення взаємозв'язків між показниками стану активів та їх рентабельністю доцільно використати інструменти кореляційного аналізу за допомогою редактора EXCEL (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Кореляційна матриця показників ефективності управління активами (авторська розробка)

	Рентабельність активів (ROA)	Коеф загальної ліквідності	Коеф обор.деб заборг.	Коеф обор.запасів	Фондові ддача
Рентабельність активів (ROA)	1				
Коеф загальної ліквідності	0,268118454	1			
Коеф обор.деб заборг.	0,375753779	-0,124414945	1		
Коеф обор.запасів	0,88957654	0,252739573	0,521659344	1	
Фондові ддача	0,717028449	0,435980639	0,232927647	0,74954772	1

Кореляційна матриця відображає взаємозв'язки між різними показниками ефективності управління активами, зокрема рентабельністю активів (ROA) та іншими фінансовими показниками. Проведемо детальний аналіз взаємозв'язків між рентабельністю активів і кожним з показників:

Рентабельність активів (ROA) та коефіцієнт загальної ліквідності (0,2681). Позитивна кореляція між ROA та коефіцієнтом загальної ліквідності свідчить про те, що зі збільшенням ліквідності підприємства, зростає і його рентабельність активів. Хоча цей зв'язок не є сильним, це свідчить про те, що здатність підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання частково впливає на прибутковість використання активів.

Рентабельність активів (ROA) та коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (0,3758). Відносно сильний позитивний зв'язок означає, що чим швидше підприємство отримує кошти за дебіторською заборгованістю, тим вищою є рентабельність активів. Це логічно, оскільки швидке повернення коштів дозволяє краще використовувати активи для генерування прибутку.

Рентабельність активів (ROA) та коефіцієнт оборотності запасів (0,8896). Дуже сильна позитивна кореляція вказує на те, що ефективне управління запасами має значний вплив на рентабельність активів. Чим швидше підприємство обертає запаси (перетворює їх на готову продукцію і реалізує), тим вища рентабельність його активів.

Рентабельність активів (ROA) та фондівіддача (0,7170). Позитивна кореляція також спостерігається між рентабельністю активів та фондівіддачею. Це означає, що зі зростанням ефективності використання основних засобів підприємства збільшується його рентабельність активів. Висока фондівіддача дозволяє підприємству отримувати більше доходу з кожної вкладеної гривні в основні засоби, що позитивно впливає на рентабельність.

Найсильніші позитивні кореляції рентабельність активів має з оборотністю запасів та фондівіддачею. Це вказує на те, що ефективне управління запасами та основними засобами суттєво впливає на здатність підприємства генерувати прибуток. Оборотність дебіторської заборгованості також позитивно впливає на рентабельність активів, хоча цей вплив є слабшим.

Для поглибленого аналізу впливу показників оборотності запасів та фондівіддачі на показник рентабельності активів було проведено регресійний аналіз (рис. 2.11) за допомогою функцій редактора EXCEL.

Regression Statistics								
Multiple R	0,892809435							
RSquare	0,797108687							
Adjusted RSquare	0,746385859							
Standard Error	0,01807017							
Observations	11							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	2	0,010262864	0,005131432	15,71498899	0,0016945			
Residual	8	0,002612248	0,000326531					
Total	10	0,012875112						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	-0,032869627	0,11505633	-0,285682906	0,782378465	-0,29819	0,232450746	-0,298189999	0,232450746
X Variable 1	0,005634531	0,001686815	3,340337021	0,010226035	0,0017447	0,009524334	0,001744728	0,009524334
X Variable 2	0,005841678	0,012255405	0,476661369	0,646351005	-0,022419	0,034102693	-0,022419337	0,034102693

Рисунок 2.11 – Результати регресійного аналізу (авторська розробка)

Результати регресійного аналізу, де показник Y – це рентабельність активів (ROA), а $X1$ – оборотність запасів і $X2$ – фондівіддача, можна інтерпретувати наступним чином:

1. Множинна регресія (Multiple R). Значення 0,8928 показує досить сильну кореляцію між залежною змінною (рентабельність активів) та незалежними змінними (оборотність запасів та фондівіддача).

2. Коефіцієнт детермінації (R Square). Значення 0,7971 свідчить про те, що приблизно 79,71% варіації рентабельності активів пояснюється змінами в оборотності запасів і фондівіддачі. Це означає, що модель добре пояснює поведінку рентабельності активів.

3. Значення F (Significance F). Значення 0,0016945 є дуже малим і вказує на статистичну значущість моделі в цілому. Це означає, що незалежні змінні (оборотність запасів та фондівіддача) мають статистично значущий вплив на рентабельність активів.

4. Коефіцієнти (Coefficients):

Intercept (константа): Значення -0,03287 означає, що коли всі незалежні змінні дорівнюють нулю, рентабельність активів буде на рівні -0,03287. Проте, це значення не має практичного значення, оскільки не може бути нульової оборотності запасів та фондівіддачі.

Оборотність запасів ($X1$): Коефіцієнт 0,00563 свідчить про те, що зі збільшенням оборотності запасів на одну одиницю рентабельність активів зростає на 0,00563 одиниць, при інших рівних умовах. Значення P-value (0,0017) свідчить про те, що цей показник є статистично значущим, оскільки P-value < 0,05.

Фондовіддача ($X2$): Коефіцієнт 0,00584 свідчить про те, що зі збільшенням фондівіддачі на одну одиницю рентабельність активів зростає на 0,00584 одиниць, при інших рівних умовах. Однак, значення P-value (0,6463) показує, що фондівіддача не є статистично значущою змінною, оскільки P-value > 0,05.

Таким чином, оборотність запасів має суттєвий вплив на рентабельність активів і є статистично значущою. Фондовіддача має позитивний вплив, але не є статистично значущою у даній моделі. Загальна модель добре пояснює зміни

в рентабельності активів, враховуючи, що близько 80% варіації залежної змінної пояснюється зміною двох незалежних змінних.

2.3 Шляхи підвищення ефективності управління активами ДП «Ліси України» з урахуванням застосування сучасних цифрових технологій

На основі проведеного аналізу різних показників ефективності управління активами підприємства ДП "Ліси України", можна запропонувати кілька рекомендацій для підвищення ефективності управління активами підприємства.

Насамперед доцільним є запровадження процедури оптимізації управління запасами. Показник оборотності запасів демонструє важливу роль ефективного використання запасів у підвищенні рентабельності активів. З огляду на позитивний взаємозв'язок між рентабельністю активів (ROA) та оборотністю запасів (коефіцієнт кореляції 0,8896), підприємству варто зосередитись на зменшенні надлишкових запасів і оптимізації процесу їхнього управління. Це можна досягти через впровадження системи управління запасами на основі попиту, щоб уникати надлишків, використання інструментів прогнозування для точного планування обсягів запасів, оптимізацію ланцюга поставок для скорочення часу зберігання товарів.

Одним з сучасних інструментів управління запасами є система управління оборотними активами Just-in-time (JIT) (рис. 2.12), яка спрямована на зведення до мінімуму рівнів запасів на складах, що включає сировину, матеріали та готову продукцію, для зниження витрат і підвищення продуктивності виробничих процесів. Ця концепція базується на виробництві та постачанні продукції лише в момент їх реальної потреби у виробництві чи для задоволення потреб замовників.

Система Just-in-Time (JIT) відіграє ключову роль у стратегії управління запасами підприємств, дозволяючи значно скоротити рівень складських запасів і тим самим звільняти обігові кошти, що були заморожені у вигляді невикористаних ресурсів. Це призводить до зниження витрат на зберігання та обслугову-

вання запасів, покращуючи ліквідність і дозволяючи підприємству більш гнучко реагувати на коливання ринкового попиту.

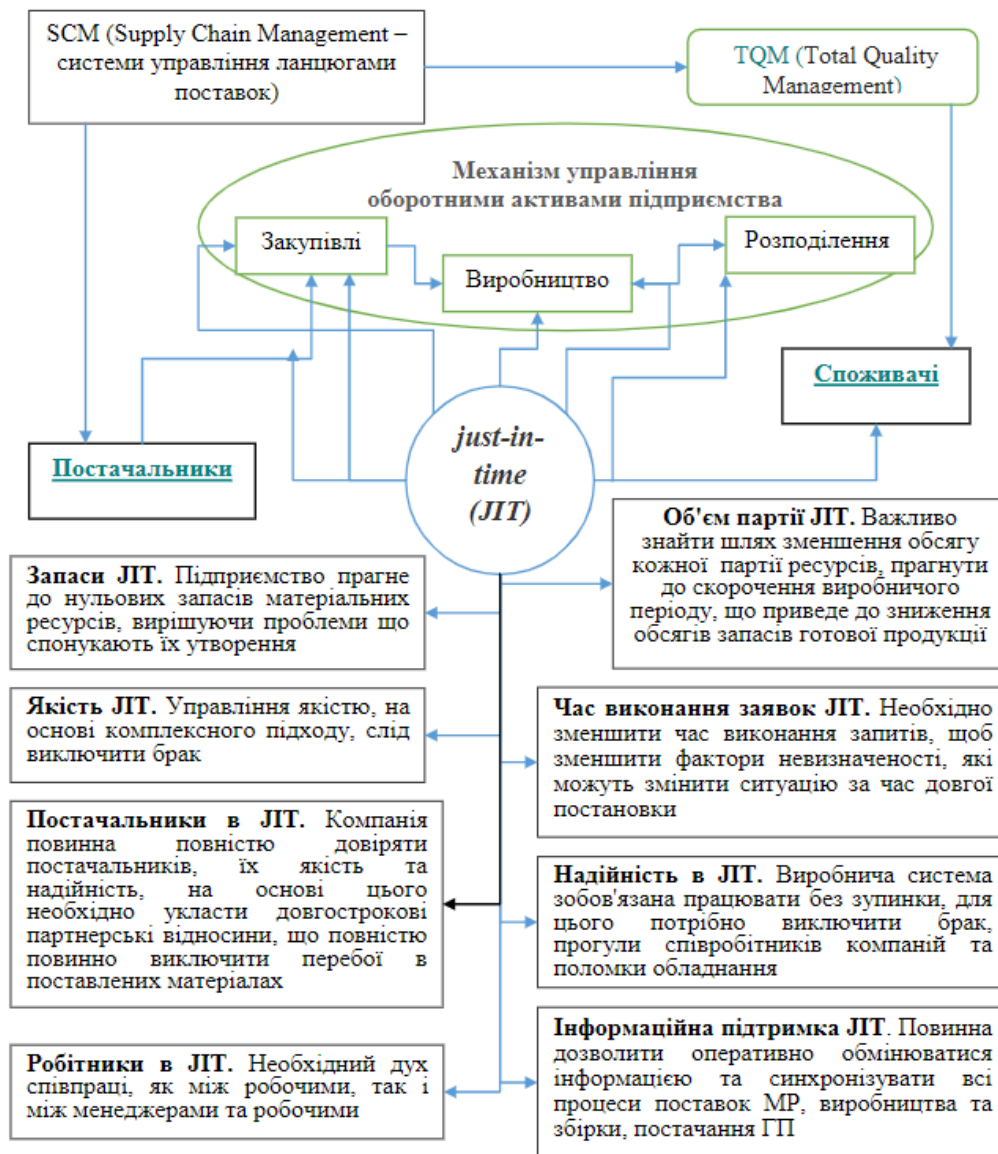

Рисунок 2.12 – Концепція Just-in-time в системі управління оборотними активами підприємства [26]

Шляхом синхронізації процесу постачання з поточними потребами виробництва та замовленнями клієнтів, JIT мінімізує необхідність у триманні великих запасів, що допомагає уникнути накопичення непроданих товарів та зниження їхньої вартості через застарівання. Застосування JIT сприяє підвищенню оборотності запасів, що безпосередньо позитивно впливає на фінансовий стан компанії.

Крім того, JIT вимагає від підприємств вдосконалення виробничих процесів та постійної співпраці з постачальниками для забезпечення надійності поставок. Така модель співпраці зумовлює розвиток міцних партнерських відносин, що є важливим в контексті підвищення загальної конкурентоспроможності підприємства.

Ще одним аспектом впровадження JIT є зниження втрат, пов'язаних із браком у виробництві. Оскільки виробництво здійснюється в коротких циклах, можливість швидкого виявлення та усунення помилок стає простішою, що сприяє підвищенню якості продукції.

Проте, необхідно зауважити, що успішне застосування JIT вимагає досконалого планування і управління, оскільки будь-які затримки у постачанні чи несподівані зміни в попиті можуть призвести до зупинки виробництва або невиконання замовлень. Тому стратегічне планування та гнучке реагування на зміни є ключовими для успішної імплементації JIT у рамках підприємства.

Показник оборотності дебіторської заборгованості має позитивний вплив на рентабельність активів (коефіцієнт кореляції 0,3758). З метою поліпшення ефективності управління дебіторською заборгованістю рекомендується:

- впровадити жорсткішу політику кредитного контролю, щоб уникати затримок у сплаті від клієнтів;
- використовувати автоматизовані системи для моніторингу та управління дебіторською заборгованістю;
- працювати над поліпшенням відносин з клієнтами, щоб стимулювати своєчасну оплату.

Показник фондівдачі також має сильний позитивний взаємозв'язок з рентабельністю активів (коефіцієнт кореляції 0,7170), хоча в моделі регресії фондівдача не була статистично значущою. Для підвищення ефективності використання основних засобів підприємству варто:

- модернізувати та оновлювати обладнання для підвищення його продуктивності;
- впроваджувати новітні технології для автоматизації та оптимізації виробничих процесів;

– регулярно проводити аудит основних засобів для виявлення неефективно використовуваних ресурсів і заміни застарілої техніки.

Хоча зв'язок між рентабельністю активів та коефіцієнтом загальної ліквідності не є сильним (кореляція 0,2681), покращення ліквідності все ж сприятиме забезпеченню фінансової стабільності. Для цього підприємству слід:

– поліпшити управління короткостроковими активами та зобов'язаннями для забезпечення достатньої ліквідності;

– використовувати фінансові інструменти для збалансованого управління грошовими потоками, зокрема шляхом ефективного планування витрат і капіталовкладень.

Впровадження цифрових технологій для управління активами дозволить підприємству не лише підвищити ефективність, а й забезпечити прозорість процесів, що відповідає сучасним вимогам. Для цього можна використовувати:

– автоматизовані системи управління лісовими ресурсами, що оптимізують процес заготівлі та продажу деревини;

– цифрові інструменти для управління запасами та основними засобами.

Для підвищення ефективності управління активами підприємству слід зосередитись на стратегічному плануванні інвестицій та фінансуванні. Рекомендації включають:

– залучення інвестицій для модернізації виробничих потужностей;

– планування довгострокових капіталовкладень на основі аналізу рентабельності активів та фондівіддачі.

Необхідно регулярно проводити аналіз ключових фінансових показників (ROA, фондівіддача, оборотність запасів та дебіторської заборгованості) для своєчасного виявлення проблем та коригування стратегії управління активами.

Важливу роль в управлінні активами виконують цифрові технології. Це й цифровий моніторинг за допомогою побудови панелей і діаграм, і засоби віртуального моделювання (формування копій виробничих процесів, що в підсумку надає можливість відобразити всі активи компанії), й інструменти дистанційного отримання інформації щодо характеристик і місця розташування активів (за допомогою яких відстежуються та маркуються активи).

Цифрові технології відіграють ключову роль у сучасному управлінні активами, оскільки вони розширюють можливості аналізу та оптимізації використання ресурсів. Застосування цифрового моніторингу дозволяє візуалізувати дані про активи через деталізовані діаграми та панелі управління. Це надає керівництву незамінні інструменти для швидкого та ефективного рішення про використання активів у реальному часі. Такі системи надають можливість організувати постійний контроль за активами, включаючи інформацію про їх місцезнаходження, технічний стан та залишковий ресурс. Це дозволяє уникати проблем із втратою або неефективним використанням активів, що часто трапляється у великих організаціях.

Технології віртуального моделювання, які створюють точні цифрові дублікати виробничих процесів, забезпечують комплексне уявлення про всі використовувані активи. Такий підхід дозволяє не тільки планувати, але й ефективно управляти операційними процесами, оптимізувати виробництво та мінімізувати втрати. Програмне забезпечення допомагає підприємствам планувати регулярне технічне обслуговування активів, що знижує ризик поломок і продовжує термін їх служби. Автоматизація таких процесів дозволяє вчасно виявляти несправності і реагувати до того, як вони призведуть до більших витрат.

Інструменти для відстеження та маркування активів, які забезпечують дистанційне отримання інформації про характеристики та місцезнаходження активів, роблять можливим моментальний доступ до актуальних даних. Це важливо для забезпечення безпеки, а також для оперативного реагування на зміни умов експлуатації або виникнення непередбачуваних ситуацій.

Враховуючи високу динаміку ринкових умов та вимоги до оперативності управління, цифрові технології в управлінні активами стають незамінними. Вони не тільки забезпечують ефективність, але й сприяють підвищенню гнучкості підприємств, їхньої конкурентоздатності та інноваційного розвитку.

За допомогою аналітичних інструментів, програмні продукти надають можливість оцінити ефективність використання активів, зокрема показники їх продуктивності, амортизації та фінансової вигоди. Це дозволяє приймати більш зважені рішення щодо інвестицій та модернізації активів. Інтеграція з іншими бізнес-системами: Сучасне програмне забезпечення для управління активами

часто інтегрується з іншими корпоративними системами, такими як бухгалтерські та ERP-системи. Це забезпечує більш прозорий облік активів та оптимізацію фінансового планування. Завдяки хмарним технологіям, системи дозволяють віддалено керувати активами та отримувати доступ до необхідної інформації в будь-який час. Це важливо для великих підприємств із розгалуженою структурою, де управління активами відбувається на різних локаціях.

Цифрові інформаційні системи управління активами дають змогу максимізувати повернення на інвестиції через краще управління використанням ресурсів. Автоматизація процесів дозволяє уникати непередбачених витрат, пов'язаних з неефективним обслуговуванням або втратою активів. Постійний контроль і моніторинг забезпечують прозорість у використанні активів, що сприяє підвищенню відповідальності серед персоналу. Такі системи стають все більш необхідними в умовах глобалізації та зростаючої конкуренції, коли кожен актив підприємства повинен працювати на максимальну продуктивність.

Для ефективного управління активами компанії можуть вибрати з широкого спектру програмних рішень, кожне з яких має унікальні функції та переваги:

ServiceNow є потужним інструментом, який найкраще підходить для компаній, що спеціалізуються на управлінні запасами. Це програмне забезпечення допомагає автоматизувати процеси управління запасами, спрощуючи інвентаризацію та контроль над активами, що є критично важливими для підтримання неперервності бізнесу.

Kissflow – це хмарне рішення, яке зосереджується на фінансовому аспекті управління активами. Це дозволяє організаціям легко відслідковувати вартість активів, амортизацію, а також спланувати бюджет і витрати на утримання активів, забезпечуючи точність фінансових звітів.

SAP ERP Suite пропонує комплексний набір інструментів для управління активами, що включає інтеграцію з іншими бізнес-функціями, такими як фінанси, закупівлі, і ресурси людського капіталу. Це рішення дозволяє компаніям мати єдину систему для управління всіма аспектами організаційних активів.

IBM Maximo є наскрізним рішенням, яке об'єднує детальне обслуговування з управлінням активами. Це програмне забезпечення має розширені можли-

вості для моніторингу стану активів, їх обслуговування та ремонту, допомагаючи збільшити термін їх служби та оптимізувати використання.

Oracle E-Business Suite забезпечує потужні інструменти для створення та презентації звітів, які можуть бути налаштовані під потреби користувачів. За допомогою цього рішення керівники можуть легко створювати аналітичні звіти, які демонструють детальну інформацію про використання та ефективність активів, допомагаючи приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Кожне з цих рішень дозволяє компаніям забезпечувати більшу прозорість в управлінні активами, оптимізувати витрати та підвищити загальну ефективність операцій. Використання таких інструментів є важливим аспектом сучасного управління, що дозволяє компаніям залишатися конкурентоспроможними та реагувати на зміни умов ринку [25].

Програмні рішення, як SAP Asset Management та Oracle Asset Management, відомі своєю високою надійністю, розгалуженим набором функцій і здатністю інтегруватися з іншими корпоративними системами. Використання таких продуктів є ключовим для підвищення ефективності діяльності компаній та зміцнення їхньої позиції на ринку. Вибір правильного програмного забезпечення може значно вплинути на продуктивність та конкурентні переваги підприємства [10].

Впровадження цих рекомендацій дозволить підприємству ДП "Ліси України" покращити ефективність використання активів, оптимізувати управління запасами, дебіторською заборгованістю та основними засобами, що, в свою чергу, призведе до підвищення рентабельності та фінансової стійкості.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що активи підприємства є ключовим елементом його фінансової стійкості та конкурентоспроможності. Вони формують основу для здійснення господарської діяльності, забезпечуючи підприємство ресурсами, необхідними для досягнення стратегічних цілей. Теоретичний аналіз показав, що управління активами охоплює комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію їх використання, а також підвищення рівня прибутковості та продуктивності компанії.

Одним із основних висновків роботи є визнання важливості структури активів для ефективної діяльності підприємства. Аналіз показав, що раціональне співвідношення між оборотними та необоротними активами, а також між власним і позиковим капіталом має вирішальне значення для підтримки належного рівня ліквідності, зниження фінансових ризиків та забезпечення довготривалого розвитку підприємства.

У дослідженні було підтверджено, що фінансовий механізм управління активами відіграє важливу роль у підвищенні їх ефективності. Інструменти, такі як фінансове планування, аналіз ефективності активів, застосування економічних моделей і прогнозування, є основою для прийняття обґрунтованих рішень щодо використання активів. Завдяки фінансовому механізму підприємства можуть забезпечувати сталий розвиток, зменшуючи витрати і підвищуючи рентабельність.

Проведений аналіз виявив ключові зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на процес управління активами. Серед зовнішніх факторів значну роль відіграють економічна ситуація в країні, податкові умови та доступ до кредитних ресурсів. Внутрішні чинники включають організаційну структуру підприємства, його фінансові можливості та кваліфікацію управлінського персоналу.

В рамках дослідження були розроблені рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності управління активами. Серед них:

- впровадження сучасних ERP-систем для інтегрованого управління активами;
- підвищення фінансової прозорості та використання цифрових технологій для моніторингу та оптимізації активів;
- регулярний аналіз ефективності використання активів та оновлення методик управління.

Запропоновані рекомендації мають практичне значення і можуть бути застосовані в реальних умовах діяльності підприємств різних галузей економіки. Оптимізація управління активами дозволить підприємствам знизити фінансові витрати, підвищити продуктивність та покращити фінансову стійкість в умовах ринкової нестабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Andre F. Perold, George Gund. The Capital Asset Pricing Model. *Journal of Economic Perspectives*. 2004. Volume 18. Number 3. P. 3–24.
2. Gandini Panegossi A. K., Chiari Da Silva E. K. Asset Management Policy for Equipment Replacement. Conference Paper: *Proceedings of the International Conference on Industrial Engineering and Operations Management Sao Paulo, Brazil, September 2021*. Pp. 2401-2412.
3. Makridakis S., Hogarth R.M., Gaba A. Forecasting and Uncertainty in the Economic and Business World. *International Journal of Forecasting*. 2009 №25. Pp. 794-812.
4. Markmann C, Darkow I-L, Von der Graht H. A Delphi-Based Risk Analysis — Identifying and Assessing Future Challenges for Supply Chain Security in a Multi-stakeholder Environment. *Technological Forecasting & Social Change*. 2013. №80. Pp. 1815-1833
5. Mendonça, S., Pina e Cunha, M., Ruff, F., Kaivooja, J. Venturing into Wilderness, Preparing for Wild Cards in the Civil Aircraft and Asset-Management Industries. *Long Range Planning*. 2009. №42. Pp. 23-41.
6. Zakharkin O. Zakharkina L. Enterprise’s innovation development strategy substantiation and its aims. *Економічний часопис-XXI*. 2014. № 7–8(1). С. 76–79.
7. Zakharkin, O., Zakharkina, L., & Antoniuk, N. (2017). A comparative analysis of stock market volatility depending on investment time horizon. *Economic Annals-XXI*, 167(9-10), 49-52.
8. Бабій О., Койнак, В. Сучасні проблеми та перспективи управління активами підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. №59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-27>.
9. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: навчальний курс / І.А. Бланк. - Київ: Ніка-Центр, 2014. - 656 с.
10. Будько О.В., Кукса Ю.А., Чехута М.П. Система управління активами як інструмент впливу на зростання вартості компанії. *Економічний вісник Дніп-*

- ровського державного технічного університету. 2024. № 1(8). С. 70-75.
[https://DOI:10.31319/2709-2879.2024iss1\(8\).306467pp70-76](https://DOI:10.31319/2709-2879.2024iss1(8).306467pp70-76).
11. Бурдонос Л.І., Виноградня В.М. Управління активами підприємства в сучасних умовах. *Scientific Collection «InterConf»*. 2023. №160. С. 37-43.
  12. Вдовенко Л.О. Ефективність управління активами – основа зростання фінансового потенціалу підприємств аграрного сектора. *Економіка та суспільство*. 2022. №37. URL: <https://www.researchgate.net/publication/360525057>
  13. Гвоздей Н.І. Управління активами підприємства. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. №12. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-12\(26\)-332-341](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-12(26)-332-341).
  14. Колодяжна К. Управління оборотними коштами торговельних підприємств в сучасних умовах. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 19. С. 89-96.
  15. Кремень О.І., Мосійчук Р.Л., Кремень В.М. Комплексний аналіз ефективності управління активами підприємства. *Бізнесінформ*. 2020. №8. С.202-210.
  16. Нагорний Є. О. Система управління активами як релевантний чинник ефективного розвитку підприємства. *Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»*. 2014. Вип. 11. С. 223–232.
  17. Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013. №73. *Верховна Рада України. Законодавство України*. Веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
  18. Нікольчук Ю., Драч А. Фінансовий механізм управління активами підприємства. *Трансформаційна економіка*. 2024. №2(07). С. 63-70.
<https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-7-11>.
  19. Нікольчук Ю., Урбан А. Активи підприємства: теоретичне визначення та економічна сутність. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. №4. С. 318–323. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-44/>
  20. Олійник Т. О., Мірошніченко О. В. Основні напрями підвищення ефективності управління активами. *Інвестиції практика та досвід. Серія «Економічна наука»*. 2014. № 21. С. 73–77.
  21. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

22. Петруня Н.В. Концептуальні підходи до визначення сутності активів підприємств. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/konceptualni-pidhodi-do-viznachennya-sutnosti-aktiviv-pidpriemstv.html>.
23. Причепа І.В., Кравець Н.В. Теоретичні засади управління активами підприємства. *Економічний простір*. 2012. № 60. С. 249–257.
24. Рєпіна І.М. Варіація моделей управління активами підприємств та їх оцінювання. *Управління розвитком*. 2015. № 3. С. 126-130.
25. Система управління активами: переваги та 5 кращих програмних рішень. Офіційний сайт «Доходність бізнесу». URL: <https://businessyield.com/uk/management/asset-management-system/>
26. Чуприна Х., Валяев О., Деркач А. Удосконалення системи управління оборотними активами підприємства на базі концепції just in time. *Економіка та суспільство*. 2021. №26. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-80>.
27. Шеверя Я.В., Йолтуховська О.Ю., Ганусич В.О. Бізнес-ризик в системі управління активами: аналіз, оцінка і прийняття рішень. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2023. №2 (62). С. 151-157.
28. Шматковська Т., Демедюк Л., Ворона О.. Деякі аспекти проблематики управління оборотними активами на підприємстві. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2016. № 3. С. 174-184.
29. Шушкова Ю., Шутко А., Баськова Ю. Аналіз стану та структури активів вітчизняних підприємств. *Молодий вчений*. 2021. №11(99). С. 415-421. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-89>.
30. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : Економіка і управління*. 2018. Т. 29(68), № 3. С. 173-180. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2018_29_3_35.

ДОДАТОК А
ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ДП "ЛІСИ УКРАЇНИ"

Таблиця А.1 – Актив балансу

Актив	Код рядк	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
I. Необоротні активи												
Нематеріальні активи:	1000	2568	2783	2441	3401	2077	1756	2144	4325	5225	6463	5054
первісна вартість	1001	6208	6569	6367	7424	6196	5995	6475	8759	9839	11325	10003
накопичена амортизація	1002	3640	3786	3926	4023	4119	4239	4331	4434	4614	4862	4949
Основні засоби:	1010	32420	32478	33110	34830	33989	36586	38533	38312	41199	41794	40639
первісна вартість	1011	47459	47870	48711	50362	49654	51513	53487	53321	55211	56764	55351
знос	1012	15039	15392	15601	15532	15665	14927	14954	15009	14012	14970	14712
Інвестиційна нерухомість:	1015	7383	9013	8446	6422	5597	5777	6911	7446	6552	4250	4323
первісна вартість	1016	10577	12350	12515	11003	10000	9522	9935	10423	8779	6908	6657
знос	1017	3194	3337	4069	4581	4403	3745	3024	2977	2227	2658	2334
інші фінансові інвестиції	1035	777	814	858	897	944	983	1023	1061	1092	1139	1177
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	175	251	349	438	479	534	595	695	755	801	898
Відстрочені податкові активи	1045	1582	1722	1889	2025	2199	2376	2525	2670	2812	3001	3157
Необоротні активи	1095	44905	47061	47093	48013	45285	48012	51731	54509	57635	57448	55248
II. Оборотні активи												
Запаси	1100	11611	14731	15510	16169	13857	14002	14823	13451	15823	13510	13821
Виробничі запаси	1101	5274	7777	7562	7667	6133	6721	5841	5059	7333	6333	7789
Незавершене виробництво	1102	1197	1976	2370	2553	1374	2702	2797	1933	1861	2628	1694
Готова продукція	1103	3806	3901	3986	4469	4852	3316	4926	4664	4661	3100	3093
Товари	1104	1334	1077	1592	1480	1498	1263	1259	1795	1968	1449	1245
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, робо	1125	8893	12446	8964	10763	7890	12270	7338	8874	13120	8278	10524
Дебіторська заборгованість за розрахунками:												
за виданими авансами	1130	3928	4765	5067	5811	5323	5141	6007	5857	5381	6300	6283
з бюджетом	1135	1657	1517	2867	2671	4240	4969	6563	6944	7806	7154	6796
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2603	3031	3118	3647	3728	3455	3404	3084	2962	3007	3640
Гроші та їх еквіваленти	1165	3739	3342	3717	4398	4886	5597	6377	6635	6210	6109	5862
Інші оборотні активи	1190	809	806	1042	748	791	791	995	1056	788	825	707
Оборотні активи	1195	33240	40638	40285	44207	40715	46225	45507	45901	52090	45183	47633
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи	1200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Баланс	1300	78145	87699	87378	92220	86000	94237	97238	100410	109725	102631	102881

Таблиця А.2 – Пасив балансу

Пасив	Код рядк	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
I. Власний капітал												
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	20550	20550	20550	20550	20550	20550	20550	20550	20550	20550	20550
Капітал у дооцінках	1405	1502	1925	2496	2954	3502	3897	4307	4626	5197	5616	6103
Додатковий капітал	1410	1900	1557	1622	1218	1328	2063	2021	2538	2648	2181	1800
Резервний капітал	1415	2774	2514	2116	1791	2056	2391	2894	2602	3741	5166	6233
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	7485	7139	7534	7685	7607	8081	8731	8767	9039	9349	9625
Власний капітал	1495	34211	33685	34318	34198	35043	36982	38503	39083	41175	42862	44311
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення												
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	3111	3698	3996	4211	4110	4793	5344	5073	5018	5559	5708
Довгострокові кредити банків	1510	6216	11638	9206	11426	5760	8610	5725	7920	9517	10248	11770
Інші довгострокові зобов'язання	1515	45	125	203	263	313	380	453	514	578	653	705
Довгострокові зобов'язання	1595	9372	15461	13405	15900	10183	13783	11522	13507	15113	16460	18183
III. Поточні зобов'язання і забезпечення												
Короткострокові кредити банків	1600	26716	29279	29393	30818	27487	28177	31619	31167	34729	23296	18703
Поточна кредиторська заборгованість:												
за довгостроковими зобов'язаннями	1610	1475	2394	3062	3963	4558	5524	6227	7035	7941	8888	9677
за товари, роботи, послуги	1615	1359	1142	1201	1256	1265	1648	1683	2034	1844	2425	2033
за розрахунками з бюджетом	1620	1912	2209	2431	2648	2780	2913	3097	3260	3380	3506	3669
Поточні забезпечення	1660	1463	1728	1414	1548	1946	1564	1150	680	1002	747	1223
Інші поточні зобов'язання	1690	1637	1801	2154	1889	2738	3646	3437	3644	4541	4447	5082
Поточні зобов'язання	1695	34562	38553	39655	42122	40774	43472	47213	47820	53437	43309	40387
Баланс	1900	78145	87699	87378	92220	86000	94237	97238	100410	109725	102631	102881

Таблиця АЗ – Звіт про фінансові результати (форма 2)

Стаття	Код рядка	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	353231	371662	388778	409458	433039	449417	466720	489956	506824	524355	545558
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-316641	-333780	-351067	-367811	-382347	-397968	-415691	-428353	-440951	-456779	-474727
Валовий: прибуток	2090	36590	37882	37711	41647	50692	51449	51029	61603	65873	67576	70831
Інші операційні доходи	2120	6575	10289	15110	18206	21583	26110	29848	33436	36831	41053	45560
Адміністративні витрати	2130	-11157	-13704	-16082	-18812	-21566	-24207	-26714	-28843	-31831	-33895	-36670
Витрати на збут	2150	-4010	-5188	-6788	-8509	-9863	-11444	-13367	-14700	-15796	-17070	-18891
Інші операційні витрати	2180	-5729	-7305	-9061	-10631	-11661	-13019	-14789	-16393	-17456	-19293	-20460
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	22269	21974	20890	21901	29185	28889	26007	35103	37621	38371	40370
Інші фінансові доходи	2220	654	1013	761	1212	778	1117	728	1179	646	1007	665
Інші доходи	2240	891	1288	877	1281	711	1196	697	1136	621	1040	723
Фінансові витрати	2250	-2255	-2403	-2580	-2724	-3086	-3311	-3544	-3743	-3933	-4172	-4518
Інші витрати	2270	-1441	-1753	-2054	-2200	-2547	-2924	-3076	-3329	-3529	-3708	-3911
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	20118	20119	17894	19470	25041	24967	20812	30346	31426	32538	33329
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	3621,24	3621,42	3220,92	3504,6	4507,38	4494,06	3746,16	5462,28	5656,68	5856,84	5999,22
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	16496,8	16497,6	14673,1	15965,4	20533,6	20472,9	17065,8	24883,7	25769,3	26681,2	27329,8